МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет фінансів

Кафедра корпоративних фінансів і контролінгу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Корпоративні фінанси»
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма здобуття освіти: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«Структура капіталу підприємств та проблематика її оптимізації»**

здобувачки **Мокринської Катерини Олексіївни**

Науковий керівник: к.е.н., доцент Алексін Г.О.

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу:
д.е.н., проф. Терещенко О.О.

Київ 2025

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 76 сторінок основного тексту, 21 таблицю, 14 рисунків, список використаних джерел з 51 найменувань, додатки.

«Структура капіталу підприємств та проблематика її оптимізації»

Об'єкт дослідження: Система формування, управління та оптимізації структури капіталу підприємств у сучасних економічних умовах.

Предмет дослідження: Комплекс методів, моделей та інструментів оптимізації структури капіталу підприємств, зокрема їх вплив на фінансову стійкість та ефективність діяльності підприємств.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи: проаналізувати економічну сутність і підходи до оптимізації структури капіталу підприємства, оцінити ефективність управління капіталом та запропонувати заходи щодо його оптимізації в сучасних умовах.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

– Дослідити економічну сутність та провести класифікацію видів капіталу підприємства;

– Проаналізувати теоретичні підходи до оптимізації структури капіталу підприємства;

– Розглянути методи оцінки ефективності управління капіталом підприємства;

– Провести аналіз структури власного та позикового капіталу досліджуваного підприємства в сучасних умовах ведення бізнесу;

– Виявити ключові виклики у формуванні ефективної структури капіталу досліджуваного підприємства;

– Сформувати практичні підходи до оптимізації структури капіталу в сучасних умовах;

– Проаналізувати кращі практики оптимізації структури капіталу підприємств, визначивши можливість їх адаптації до українських реалій;

– Розробити заходи оптимізації структури капіталу досліджуваного підприємства, враховуючи його фінансовий стан, стратегічні цілі та зовнішнє середовище.

– Провести моделювання впливу запропонованих заходів на результативність підприємства за допомогою кількісних та якісних показників, таких як рентабельність, ліквідність, рівень ризику та вартість капіталу.

Практичне значення отриманих результатів. Теоретико-практичне значення КБР полягає у систематизації підходів до управління капіталом та розвитку сучасних моделей оптимізації. Емпірчина значущість КБР полягає у можливості впровадження напрацьованих інструментів на підприємстві ТОВ НВГ «Техновін» для зменшення фінансових ризиків, поліпшення структури капіталу та підвищення стійкості до змін зовнішнього середовища.

Результати дослідження можуть бути використані для стратегічного фінансового управління, управління капіталом, а також у системах оцінки ризиків фінансування підприємств реального сектору України.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2025.

Рік захисту роботи 2025.

Ключові слова: структура капіталу, фінансова стійкість, оптимізація капіталу, вартість капіталу, ефективність фінансового управління, рейтингова діагностика

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА 7
1.1 Економічна сутність та класифікація видів капіталу підприємства 7
1.2 Теоретичні підходи до оптимізації структури капіталу підприємства 12
1.3 Методи оцінки ефективності управління капіталом підприємства та його оптимізації 20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗУ СТАНУ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА 24
2.1 Аналіз структури власного та позикового капіталу підприємства у сучасних умовах 24
2.2 Діагностика викликів у формуванні структури капіталу підприємства 30
2.3. Оптимізація структури капіталу в сучасних умовах 38
РОЗДІЛ 3. ІНСТРУМЕНТИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА 46
3.1 Кращі практики оптимізації структури капіталу підприємства 46
3.2 Розробка заходів щодо оптимізації структури капіталу підприємства у сучасних умовах 51
3.3 Моделювання впливу запропонованих заходів на результативність підприємства 57
ВИСНОВКИ 68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 73
ДОДАТКИ 78

ВСТУП

Актуальність теми. Оптимізація структури капіталу є визначальним чинником фінансової стійкості та рентабельності підприємства у сучасних умовах нестабільного економічного середовища. Ефективне управління як власним, так і позиковим капіталом дає змогу підприємствам забезпечити достатній рівень ліквідності, знизити вартість фінансування, мінімізувати ризики та посилити конкурентоспроможність. Для України ця тема набуває особливого значення у зв'язку з трансформаційними змінами в економіці, глобальними кризами та новими викликами для бізнесу — інфляційними коливаннями, зростанням вартості кредитних ресурсів, зміною підходів до регулювання фінансової звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та оптимізації структури капіталу широко досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як І.О. Бланк, І.Т. Балабанов, В.В. Ковальов, Ю.М. Воробйов, Н.А. Русак. У наукових працях розкрито сутність капіталу, визначено його класифікацію, розглянуто класичні та сучасні моделі управління. Однак, не всі підходи враховують специфіку трансформаційної економіки, зміну регуляторних вимог і ризики, пов'язані з глобальною фінансовою нестабільністю. Також недостатньо розроблено інструментарій адаптивного моделювання впливу структури капіталу на фінансову стійкість підприємств. Саме ці аспекти обумовлюють актуальність даного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою КБР є аналіз економічної сутності та підходів до оптимізації структури капіталу підприємства, оцінити ефективність управління капіталом та запропонувати заходи щодо його оптимізації в сучасних умовах. В рамках мети КБР сформовано ряд *завдань*:

– Дослідити економічну сутність та провести класифікацію видів капіталу підприємства;

– Проаналізувати теоретичні підходи до оптимізації структури капіталу підприємства;

– Розглянути методи оцінки ефективності управління капіталом підприємства;

– Провести аналіз структури власного та позикового капіталу досліджуваного підприємства в сучасних умовах ведення бізнесу;

– Виявити ключові виклики у формуванні ефективної структури капіталу досліджуваного підприємства;

– Сформувати практичні підходи до оптимізації структури капіталу в сучасних умовах;

– Проаналізувати кращі практики оптимізації структури капіталу підприємств, визначивши можливість їх адаптації до українських реалій;

– Розробити заходи оптимізації структури капіталу досліджуваного підприємства, враховуючи його фінансовий стан, стратегічні цілі та зовнішнє середовище.

– Провести моделювання впливу запропонованих заходів на результативність підприємства за допомогою кількісних та якісних показників, таких як рентабельність, ліквідність, рівень ризику та вартість капіталу.

Об'єкт дослідження: Система формування, управління та оптимізації структури капіталу підприємств у сучасних економічних умовах.

Предмет дослідження: Комплекс методів, моделей та інструментів оптимізації структури капіталу підприємств, зокрема їх вплив на фінансову стійкість та ефективність діяльності підприємств.

Методи дослідження. У роботі застосовано системний підхід в рамках теоретичного аналізу питань оптимізації структури капіталу в традиційних і сучасних умовах. Метод сценарного аналізу використано у межах оцінки різних опцій оптимізації капіталу та впливу на ефективність фінансового управління досліджуваного підприємства. Графічний метод застосовано в рамках побудови структурних діаграм капіталу підприємства. Метод історичного аналізу

використано для оцінки динаміки змін у структурі капіталу. Застосовано інструментарій моделей Альтмана, Таффлера та Бівера для оцінки ефективності управління капіталом.

Практична значущість дослідження. Теоретико-практичне значення КБР полягає у систематизації підходів до управління капіталом та розвитку сучасних моделей оптимізації. Емпірчина значущість КБР полягає у можливості впровадження напрацьованих інструментів на підприємстві ТОВ НВГ «Техновін» для зменшення фінансових ризиків, поліпшення структури капіталу та підвищення стійкості до змін зовнішнього середовища.

Інформаційна база дослідження. У КБР використано фінансову звітність ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024 рр., нормативно-правову базу України, відкриті статистичні дані, матеріали фахових публікацій.

Структура дослідження. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У *1-му розділі* дослідження проаналізовано економічну сутність капіталу підприємства, його функції та класифікацію за різними ознаками. Висвітлено ключові теоретичні підходи до формування та оптимізації структури капіталу, зокрема класичні концепції (Модільяні-Міллера) та сучасні підходи з урахуванням цифровізації, ESG-факторів і поведінкових фінансів. Значну увагу приділено моделюванню ризиків, які супроводжують процес управління капіталом. Розкрито принципи формування оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом. Представлено механізм оптимізації структури капіталу з урахуванням критерію вартості, рентабельності та ризику. Узагальнено методичні підходи до оцінки ефективності управління капіталом на підприємстві.

У 2-*му розділі* проведено фінансово-аналітичне дослідження структури капіталу підприємства ТОВ НВГ «Техновін» за період 2022-2024 рр.. Детально проаналізовано динаміку змін у структурі власного і позикового капіталу, визначено основні тенденції та рівень фінансової стійкості. Виконано розрахунок ключових коефіцієнтів: автономії, левериджу, платоспроможності, фінансової залежності. Застосовано моделі Альтмана, Таффлера та Бівера для діагностики

загроз банкрутства. Виявлено фактори, які впливають на капітал у кризових умовах та при змінах макроекономічного середовища. На основі оцінки сформульовано висновки щодо актуальних проблем у структурі фінансування.

У *3-му розділі* здійснено розробку практичних рекомендацій щодо вдосконалення структури капіталу підприємства. Обґрунтовано доцільність впровадження методів маржинального аналізу, фінансового та операційного левериджу для підвищення рентабельності. Проведено сценарне моделювання впливу управлінських рішень на фінансову стабільність та точку беззбитковості. Оцінено ефективність альтернативних варіантів оптимізації структури капіталу за критеріями ризику та прибутковості. Результати моделювання показали зростання фінансових показників у разі впровадження другого сценарію. Узагальнено інструменти, що можуть бути використані у системі фінансового планування підприємства.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність та класифікація видів капіталу підприємства

В рамках досліджуваної проблематики необхідно визначити та проаналізувати основні підходи щодо оцінки сутності поняття «капітал» підприємства згідно трактування цього поняття різними вченими. З початку розглянемо визначення сутності поняття «капітал» основними представниками сучасної школи, вченими представниками якої виступають: Бланк І.О., Грачьов О.В., Ковальов В.В., Воробйов Ю.М., Стоянова О.С., Балабанов І.Т., Лук'яненко І.Г., Школьник І.О. та інші Далі здійснемо порівняльну характеристикау тлумачень поняття «капітал» сучасним авторами у табл. 1.1..

Таблиця 1.1 – Трактування сутності поняття «капітал підприємства» [1, с.56;2, с.108; 3, с.71; 4; 5, с.91; 6, с.78]

Автор	Визначення	Переваги	Недоліки
Бланк І.О.	Характеризує загальну вартість засобів в грошовій, матеріальній формах інвестованих у формування активів	Найповніше визначення з погляду врахування структури грошових коштів	Не несе у собі визначення цільового використання коштів
Балабанов І.Т.	Частина фінансових ресурсів, які пущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу	Найзагальніше поняття, яке можна дати вкладенню грошових коштів	Визначення капіталу тільки як фінансових ресурсів
Русак Н.А., Русак В.А.	Засоби, вкладені в суб'єкт господарювання на початку або впродовж господарської діяльності з метою отримання прибутку (доходу) та збільшення власної бази фінансових ресурсів	Визначення короткострокових і довгострокових зобов'язань	Немає конкретного визначення складу засобів, що вкладаються в суб'єкт господарювання

Продовження табл. 1.1

Селезньов В.В.	Фінансові ресурси, які використовуються на розвиток виробничого процесу	Робить акцент на короткостроковом у вкладенні грошових коштів	Носить синтетичний характер, визначає капітал тільки в грошовій формі
Моїсеєв С.В., Терьохін В.І.	Це фінансові кошти підприємства, відображені в пасиві його бухгалтерського балансу	Виділення у складі фінансового капіталу власних і позикових засобів	Вузьке поняття, не відображає напряму руху засобів підприємства
Білоліпецкий В.Г.	Частина фінансових ресурсів, задіяних підприємством в оборот, і доходи, що вони приносять від цього обороту	Капітал виступає як перетворена форма фінансових ресурсів	Виключення короткострокових фінансових зобов'язань

Отже, розглянувши трактування визначення поняття капітал підприємства різними вченими в табл. 1.1, нами виділені декілька підходів. Різні автори мають різноманітні інтерпретації концепції капіталу підприємства. З певної точки зору, капітал охоплює всю власність підприємства, незалежно від його витоків - будь то самостійне чи отримується через запозичення. Деякі дослідники вважають, що не потрібно розглядати короткострокові зобов'язання при оцінці капіталу, зосереджуючись лише на активах, що фінансуються за власним капіталом та довгостроковою заборгованістю. Третій підхід зосереджується на виключенні лише поточних рахунків, що підлягають сплаті від суми активів, що не вважається фінансовою відповідальністю. Таким чином, концепція сучасного капіталу підприємства, який досліджується на роботі, поєднує основну його частину у вигляді фінансових та матеріальних ресурсів і включає індивідуальні інтелектуальні ресурси, а саме набір інтелектуальних продуктів у вигляді інтелектуальної власності, людини, організаційних, споживчих ресурсів, ресурсів соціальних відносин та комунікацій.

Функції капіталу підприємства охоплюють різні аспекти його участі в господарській діяльності. Основними з них є: фінансова — забезпечує фінансування операцій; виробнича — бере участь у створенні продукції; відтворювальна — підтримує безперервність виробництва; функції накопичення та інвестування — формують резерви й забезпечують розвиток; функція вартісної оцінки — відображає економічну цінність активів. Крім того, виділяють захисну,

оперативну та регулятивну функції, що забезпечують стійкість, гнучкість і вплив капіталу на управлінські рішення. До розширеного переліку також належать функції заснування, відповідальності, ліквідності, управління дивідендами, розподілу майна, контролю та навіть рекламна, як складова ділової репутації підприємства. Отже, з точки зору результативності та системності у виборі функцій капіталу та їх вплив на господарські процеси, відокремлюємо ряд функцій, що подано на рис. 1.1.

Рис. 1.1 – Функції капіталу підприємства [8, с.72]

Після визначення функції капіталу розглянемо окремі види капіталу згідно наступних ознак класифікації, що мають комплексних підхід в умовах сучасних умов господарювання. Згідно рівня належності до складу капіталу підприємства виділяють власний та позичковий капітал. Власний капітал включає загальну вартість коштів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються підприємством для формування частини його власних активів.

Позиковий капітал включає до себе залучені кошти для фінансування розвитку підприємства на умовах їх повернення або інші майнові цінності. Згідно цілей використання у складі джерел фінансування підприємства відокремлюють наступні види капіталу – продуктивний, позичковий і спекулятивний. Продуктивний капітал характеризує ту частину коштів підприємства, якщо інвестуються в його операційні активи для здійснення виробничо-збутової діяльності підприємством. Позичковий капітал – це частина капіталу підприємства, що використовується їм в процесі здійснення інвестицій у грошові інструменти, такі як короткострокові і довгострокові депозитні вклади у банках, а також фондові інструменти у вигляді цінних паперів. Спекулятивний капітал – це частина капіталу підприємства, яка використовується в процесі здійснення спекулятивних фінансових операціях з метою отримання додаткового прибутку.

Згідно форм інвестування розрізняють капітал – грошовий, матеріальний та нематеріальний, який використовується для формування статутного капіталу в умовах створення та подальшого розвитку підприємства. Згідно об'єктів інвестування розрізняють основний та оборотний види капіталу підприємства. Основний капітал – це частина капіталу підприємства, яка використовується в процесі фінансування необоротних активів. Оборотний капітал – це частина капіталу підприємства, що інвестується їм у власні оборотні активи. Згідно форм знаходження у процес кругообігу підприємства, тобто залежно від стадії загального циклу кругообігу капіталу, розрізняють капітал у грошовій, виробничій та товарній формах. Згідно форм власності відокремлюють приватний та державний капітал, що інвестується в процесі формування статутного капіталу підприємства. Згідно організаційно-правових форм діяльності розрізняють – акціонерний, пайовий, індивідуальний капітал. Згідно характеру використання у господарському процесі розрізняють робочий та неробочий види капіталу підприємства. Робочий капітал – це частина капіталу, що використовується в процесі формування доходів та забезпеченні операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Неробочий або «мертвий» капітал – це та частина капіталу підприємства, яка спрямовується на інвестування в активи, що

не беруть безпосередньої участі в основній фінансово-господарській діяльності та не забезпечують формування доходів. Згідно характеру використання власниками підприємства коштів розрізняють споживчий та накопичений види капіталу. Споживчий капітал після його розподілу на цілі споживання втрачає функції капіталу. Накопичений капітал – це форми його приросту в процесі капіталізації прибутку, дивідендних виплат та інші. Згідно джерел залучення – це національний (вітчизняний) та іноземний капітал, що інвестований у підприємство. Отже, власний та позиковий капітал підприємства формується відповідно наступних джерел фінансування, що представлено на рис. 1.2.

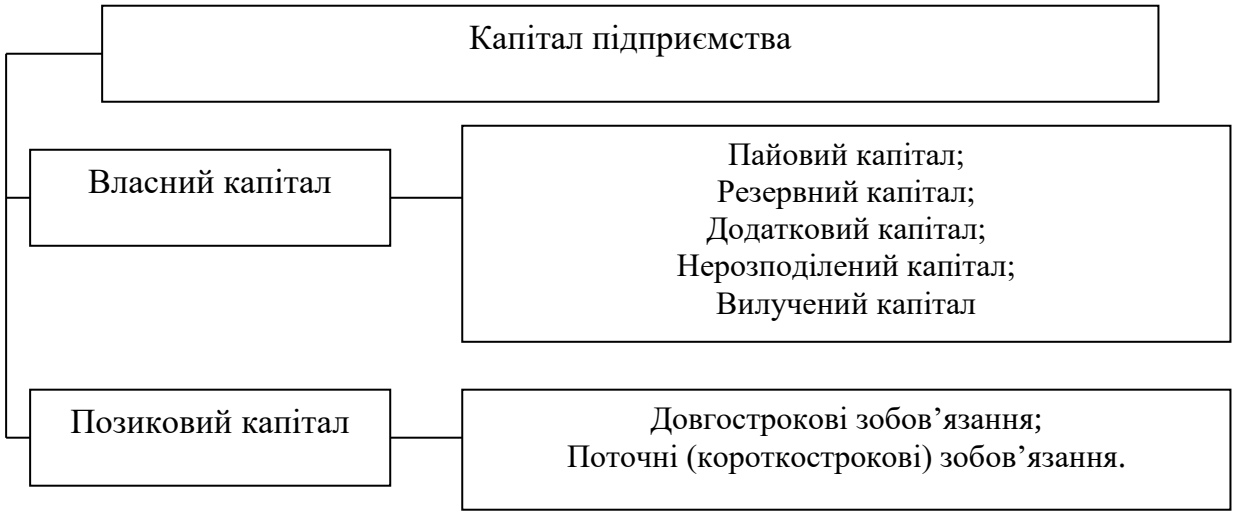

Рис 1.2 – Джерела фінансування капіталу підприємства [10, с.72]

Власний капітал підприємства формується за рахунок внесків засновників, що спрямовуються на забезпечення його господарської діяльності, а також за рахунок реінвестованого прибутку, накопиченого в процесі роботи. Натомість позиковий капітал надходить із зовнішніх джерел і включає банківські кредити, облігаційні позики, фінансування від лізингових компаній, заборгованість перед кредиторами, податкові зобов'язання, комерційні папери тощо. При цьому він поділяється на короткострокові та довгострокові зобов'язання залежно від терміну погашення.

Отже, сучасний стан фінансового положення підприємства у ринкових умовах є одним з найважливіших показників його діяльності, що відображає усю необхідну інформацію про стан його фінансово-господарської діяльності. Аналіз функції, форм, формування, використання капіталу підприємства є однією з

найважливіших складових аналізу його діяльності та дозволяє оцінити загальний стан його джерел фінансування, що безпосередньо впливає на формування оптимальної структури капіталу підприємства.

1.2 Теоретичні підходи до оптимізації структури капіталу підприємства

Далі необхідно розглянити необхідність оптимізації структури капіталу, що визначається потребами більш ефективного управління фінансовими ресурсами (зокрема, власним та позиковим капіталом) та повинно забезпечити основи для майбутнього стабільного розвитку підприємства і його постійного зростання на ринку. Механізм формування загальної величини капіталу залежить від особливостей та джерел формування його основних складових частин – власної та позикової. Згідно з Господарським кодексом України (ст. 80–86), підприємства мають право формувати статутний капітал з урахуванням вкладів учасників та прибутку, що спрямовується на розвиток господарської діяльності [50, ст. 80–86]. Управління капіталом підприємства слід розуміти як процес впливу на структуру та вартість фінансових ресурсів із метою забезпечення зростання прибутковості власного капіталу, а також гарантування спроможності компанії здійснювати виплати доходів своїм кредиторам і власникам. Розглянемо принципи управління капіталом за допомогою рис. 1.3.

Принпици управління капіталом підприємства

1). Оптимальне розміщення капіталу підпри ємства на стадіях кругообігу;
2). Планування обсягу та структури капіталу;
3). Наявність системи джерел формування капіталу;
4). Контроль за станом і використанням капіталу підприємства.

Рис 1.3 – Принципи управління капіталом підприємства [11, с.78-79]

Центральним поняттям у системі управління капіталом підприємства

виступає власність капіталу, тому будь-яке рішення у цій сфері має прийматися з орієнтацією на його вплив на загальну вартість компанії. Основні складові системи управління капіталом подано на рис 1.4. Управління капіталом підприємства пов’язане з низкою ризиків, які можуть суттєво впливати на фінансову стабільність і ефективність бізнесу, подано у табл.. 1.2..

Складові управління капіталом підприємства

1). Постановка завдань управління: формулювання цілей управління, визначення функцій об'єкта управління, вибір керуючих впливів (нормативні акти, програми, плани, накази, розпорядження, інструкції, вказівки керівництва, моральні та матеріальні стимули), визначення показників якості управління, облік впливів зовнішнього середовища;
2). Розроблення принципів управління: визначення функціональної та алгоритмічної структур керуючого об'єкта;
3). Розроблення методів і засобів аналізу процесів у системах управління;
4). Розроблення методів синтезу структур і розрахунку параметрів керуючих об'єктів.

Рис 1.4 – Основні складові управління капіталом підприємства [11, с.78-79]

Таблиця 1.2 – Вплив ризиків на стан капіталу підприємства [12, с.104]

Тип ризику	Вплив на капітал	Зниження ризику
Фінансовий	Невдале співвідношення позикового і власного капіталу	-Оптимізація структури капіталу. -Обмеження використання дорогих кредитів.
Інвестиційний	Вкладення коштів у проекти з високим рівнем невизначеності	-Проведення фінансового аналізу
Операційний	Внутрішні збої у процесах, нестача обігових коштів	-Автоматизація процесів.
Ліквідності	Нездатність своєчасно покривати короткострокові зобов’язання	- Формування резервів грошових коштів.
Валютний	Збитки від коливання валютних курсів	-Хеджування валютних ризиків.
Кредитний	Невиконання зобов’язань з боку клієнтів або партнерів	-Перевірка платоспроможності контрагентів.
Інфляційний	Знецінення грошей через інфляцію	-Вкладення в активи, що зростають в ціні.
Регуляторний	Зміни законодавства чи податкової політики	-Моніторинг нормативних змін.

В рамках задачі мінімізувати несприятливий вплив на фінансовий капітал, підприємства повинні приймати нестандартні та рішучі стратегії управління. Важливо негайно визнати потенційні ризики та оцінити їхні ймовірні результати,

що дозволить реалізувати розумні управлінські рішення, щоб уникнути фінансових втрат та небажаних результатів. Процес управління ризиками у сфері функціонування капіталу передбачає навмисні дії, вжиті підприємством, щоб мінімізувати або контролювати ризики під час фінансових та економічних операцій. Цей процес тягне за собою ідентифікацію ризиків, їх оцінку як з точки зору їх ймовірності та впливу, вибору відповідних методів їх управління та постійного моніторингу рівнів ризику. Успішне зростання бізнесу на конкурентному ринку можна досягти, коли компанія підтримує стабільне фінансове становище, на яке впливає ефективність управління зовнішніми та внутрішніми ризиками свого капіталу. Далі зважаючи на визначені ризики та загальні принципи процесу управління капіталом підприємства необхідно налагодити ефективну систему його управління, що повинна бути основана на діючому механізмі управління. Отже, з метою створення оптимальної та ефективної структури капталу на підприємстві, необхідно побудувати механізм його управління з урахуванням певних напрямів , розглянемо їх за допомогою рис. 1.5.

Таким чином, визначений механізм процесу оптимізації управління капіталом підприємства реалізується через послідовність аналітичних і управлінських дій, спрямованих на досягнення балансу між ефективністю, ризиком і вартістю джерел фінансування. Першим етапом є аналіз існуючого складу капіталу у динаміці за ряд окремих періодів та тенденцій зміни його структури, а також оцінка впливу дії, які впливають на рівень фінансової стійкості та ефективність використання капіталу. В процесі аналізу необхідно розглядати такі показники – коефіцієнти фінансової незалежності, заборгованості, співвідношення між довгостроковими і короткостроковими зобов'язаннями, коефіцієнт фінансового важеля. Далі необхідно вивчити показники оборотності, рентабельності активів та власного капіталу.

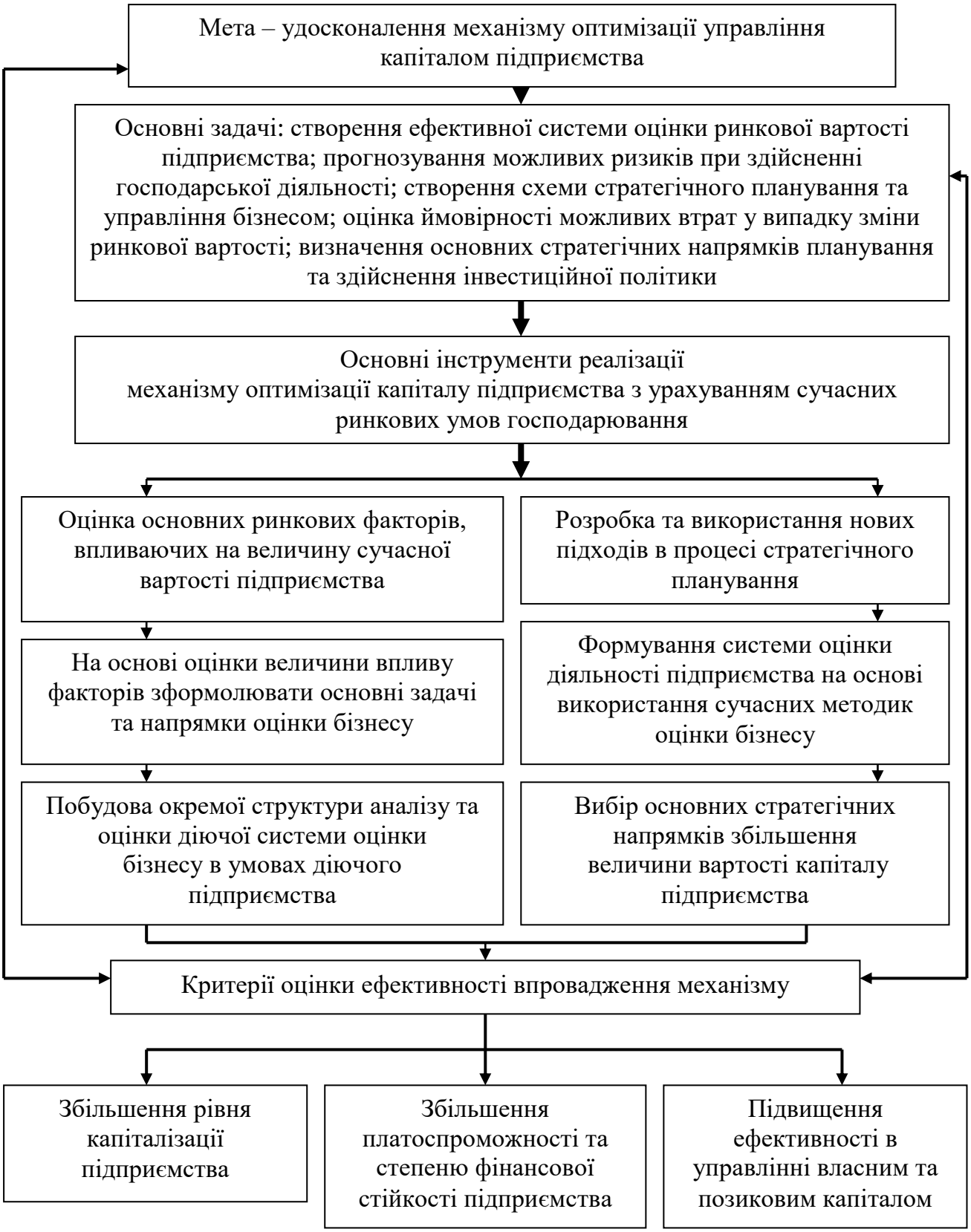

Рис. 1.5 – Механізм процесу оптимізації капіталу підприємства [13, с.105]

Далі проводиться оцінка основних чинників, що визначають існуючу структуру капіталу – це аналіз галузевих особливостей операційної діяльності підприємства; поточна стадія життєвого циклу; існуюча кон'юнктура ринку; структура та кон'юнктура фінансового ринку; поточний рівень рентабельності операційної діяльності підприємства; рівень концентрації капіталу.

Наступний етап передбачає оптимізацію структури капіталу згідно критерію максимізації рівня фінансової рентабельності. Для здійснення розрахунків необхідно вибрати певний критерій, який найповніше відображає рівень впливу ефективності сформованих джерел фінансування на збільшення рівня прибутковості вкладених засновниками коштів з метою максимізації рівня фінансової рентабельності. Також для проведення таких оптимізаційних розрахунків використовується механізм фінансового важелю. Сутність фінансового важелю полягає у тому, щоб підсилити вплив зміни величини прибутку на динаміку зміни рівня фінансової рентабельності – це підвищення показника еластичності фінансової рентабельності відносно прибутку. Значення ефекту фінансового важелю повинен бути таким, щоб компенсувати величину податкових виключень з прибутку та забезпечити визначений рівень мінімального відхилення між показниками економічної і фінансової рентабельності.

Також здійснюється оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Отже, процес оптимізації капіталу заснований на попередній оцінці величини власного та позикового капіталу згідно оцінки умов їх формування та залучення та здійснення розрахунку величини середньозваженої вартості капіталу. Рішення цієї задачі будується на виявленні певних тенденції щодо зміни ціни кожного джерела формування ресурсів з урахуванням зміни фінансової структури підприємства. Згідно досліджень окремих вчених щодо зростання частини позикових коштів у загальній сумі джерел супроводжується швидшими темпами зростання ціни власного капіталу відносно ціни позикових коштів. Виходячи з того, що ціна позикових коштів нижча, ніж власних, можна впевнитись у тому, що існує оптимальна структура капіталу, який має мінімізувати її середньозважену ціну та як результат – це максимізація ринкової

вартості підприємства. Ринкова ціна підприємства має важливе значення для досягнення стратегічної мети розвитку підприємства, так як зростання її величини приводить до збільшення ринкової вартості підприємства та збільшує рівень привабливості з точку зору його засновників. Ще одним важливим напрямом є оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків – це метод, який пов'язані з вибором більш дешевих джерел фінансування активів підприємства.

Існує три підходи до фінансування різних груп активів підприємства: консервативний, помірний і агресивний. При консервативному підході близько 50% змінній частини оборотних активів підприємства формується за рахунок короткострокових позикових коштів та інші 50% – змінна частина у вигляді постійної частини оборотних та необоротних активів, що покриваються власним капіталом та довгостроковими позиковими коштами. При помірному підході – 100% змінної частини оборотних активів формується за рахунок короткострокових позикових коштів, а 100% постійної частки – за рахунок власних коштів, що дозволить встановити конкретні його значення у майбутньому періоді. В процесі такого вибору враховуються індивідуальні особливості діяльності кожного підприємства. Завершальне рішення з даного питання дозволяє здійснити формування на прогнозований період більш прийнятну для підприємства структуру капіталу. Фінальним етапом є формування показника цільової структури капіталу. Гранична межа максимально рентабельної та мінімально ризикової структури капіталу дозволяє здійснити вибір його конкретних значень на плановий період. В процесі цього вибору враховуються вище вказані чинники, що характеризують індивідуальні особливості діяльності підприємства.

Отже, запропонований механізм процесу оптимізації управління капіталом підприємства передбачає: чітку постановку цілей та завдань щодо управління капіталом, контроль за їх дотриманням у плановому періоді; удосконалення методики розрахунку та аналізу ефективності використання усіх видів капіталу; розробка окремих напрямів оптимізації процесу управління капіталом, а також їх

аналіз та реалізація; розробка методики щодо процесу оперативного управління часткою високоліквідних оборотних активів; розробка та формування загальної фінансової стратегії щодо управління капіталом; використання в процесі управління капіталом окремих ефективних економічних методів і моделей.

Далі розглянемо класичні та сучасні підходи до оптимізації капіталу підприємства. Класичні підходи сформувались у рамках традиційної фінансової теорії (XIX–XX ст.) і ґрунтуються на раціональних припущеннях, стабільних ринках та визначеності. Модель структури капіталу (Теорема Модільяні-Міллера) стверджує, що в умовах досконалого ринку структура капіталу (борг/власний капітал) не впливає на вартість компанії. З урахуванням податкового щита: оптимізація капіталу можлива шляхом використання позикових коштів для зменшення податкового навантаження. Баланс між ризиком і прибутком - чим більша частка боргу – тим вищий фінансовий леверидж і прибутковість, але й ризик. Оптимізація досягається через визначення «золотої середини» між боргом і власним капіталом. Модель життєвого циклу підприємства - на кожному етапі розвитку (стартап, зростання, зрілість) – різні джерела фінансування. Стратегія капіталу адаптується до фази розвитку.

Сучасні умови господарювання характеризуються високою динамікою змін, глобалізаційними процесами, цифровізацією та нестабільністю ринків. У таких обставинах класичні підходи до оптимізації структури капіталу поступово доповнюються новими, більш гнучкими і комплексними концепціями, що враховують як економічні, так і поведінкові, соціальні й технологічні чинники. Одним із таких сучасних напрямів є концепція поведінкових фінансів (Behavioral Finance), яка визнає, що рішення інвесторів та управлінців не завжди є раціональними. Під впливом психологічних бар’єрів, страху втрат, ефекту надмірної впевненості або консерватизму фінансові рішення можуть відхилятися від логічно обґрунтованої моделі. Оптимізація капіталу в цьому контексті враховує не лише фінансові показники, а й поведінкові реакції керівників і власників бізнесу. Ще одним важливим сучасним чинником стають ESG-підходи, які інтегрують екологічні, соціальні та управлінські аспекти у фінансову

стратегію. Інвестори дедалі частіше віддають перевагу компаніям, які дотримуються принципів сталого розвитку, прозорості й відповідальності у формуванні структури капіталу. Таким чином, фінансова ефективність більше не розглядається ізольовано — вона доповнюється соціальною відповідальністю та етичним підходом до бізнесу. Водночас розвиток цифрових технологій та FinTech-рішень радикально змінює доступ підприємств до фінансування. Такі інструменти, як краудфандинг, блокчейн, токенізація активів та децентралізовані фінансові системи, створюють нові можливості для оптимізації капіталу. Підприємства можуть залучати ресурси швидше, гнучкіше та без посередництва традиційних банківських структур. Крім того, в умовах зростання економічної турбулентності все ширше застосовуються підходи стрес-тестування та адаптивного планування. Замість статичних моделей підприємства використовують сценарне прогнозування, симуляції можливих ринкових шоків і криз, формуючи оптимальну структуру капіталу з урахуванням потенційних ризиків і необхідності швидкого реагування. Загалом, сучасні підходи до оптимізації капіталу виходять за межі класичних фінансових розрахунків і дедалі більше ґрунтуються на системному аналізі ризиків, поведінкових особливостей та впровадженні інноваційних технологій. Розглянемо порівняльну характеристику класичних та сучасних підходів до оптимізації капіталу підприємства у табл.1.3.

Таблиця 1.3 – Порівняльна характеристика класичних та сучасних підходів до оптимізації капіталу підприємства [17, с.119]

Критерії	Класичні підходи	Сучасні підходи
Мета	Мінімізація вартості капіталу	Гнучкість, стійкість, інноваційність
Акценти	Податки, вартість капіталу	ESG, поведінка, цифрові фінанси
Інструменти	Облігації, акції, кредити	Краудфандинг, токени, DeFi
Методологія	Теоретичні моделі	Сценарне планування, AI-аналітика
Оцінка ризику	Класичні фінансові коефіцієнти	Динамічне моделювання, Big Data

Отже, класичні підходи базуються на традиційних фінансових теоріях, сучасні методи оптимізації враховують динамічні умови ринку, нестабільність і невизначеність. Враховуючи специфіку економічного середовища України, вплив геополітичних, соціально-економічних та нормативно-правових факторів, застосування класичних і сучасних підходів до оптимізації структури капіталу

набуває низки особливостей та викликів. Теорема Модільяні-Міллера та інші класичні моделі залишаються фундаментом для розуміння структури капіталу. Проте, умови досконалого ринку, на яких базуються класичні моделі, в Україні частково відсутні через ринкову нестабільність, інституційні недосконалості, корупцію та недосконале регулювання. Це обмежує пряме застосування класичних моделей без їх адаптації до локальних реалій. Наприклад, через високий рівень кредитних ризиків і нестабільність валютного курсу класичний підхід до використання позикового капіталу часто стає надмірно ризикованим для українських підприємств. Сучасні концепції, що враховують поведінкові фінанси, ESG-фактори та цифровізацію, все більше набувають значення. Проте широке впровадження таких підходів в Україні стримується через недостатній розвиток фінансового ринку, відсутність повної цифрової інфраструктури та обмежений рівень довіри інвесторів. З іншого боку, впровадження FinTech-рішень і нових форм фінансування (краудфандинг, криптовалюта) має значний потенціал, але потребує додаткової нормативної бази та адаптації бізнес-процесів. Для підприємств України оптимізація структури капіталу потребує синтезу класичних підходів, що забезпечують теоретичну основу, з сучасними гнучкими стратегіями, адаптованими під локальні умови ризиків, розвитку фінансових ринків і технологій.

1.3 Методи оцінки ефективності управління капіталом підприємства та його оптимізації

Управління капіталом підприємства є надзвичайно важливою складовою загальної системи стратегічного управління, оскільки воно безпосередньо впливає на стабільність, розвиток і конкурентоспроможність організації в довгостроковій перспективі. Оптимізація структури капіталу і підвищення ефективності його використання дозволяють не лише забезпечити фінансову стабільність

підприємства, а й створити основу для інвестиційного розвитку, модернізації виробництва та розширення ринкових позицій. Одним із ключових напрямів оптимізації капіталу є планування витрат, пов'язаних із виробництвом та реалізацією продукції. Це дозволяє підприємству розробити збалансовану цінову політику, яка враховує реальні витрати, кон'юнктуру ринку та потреби споживачів. Важливою складовою в цьому процесі є чітке розмежування змінних та постійних витрат, що забезпечує більш точне планування та контроль над фінансовими потоками. Крім того, визначення раціонального обсягу запасів є критичним фактором, що впливає на ліквідність підприємства та його здатність швидко реагувати на зміни ринкових умов.

У практиці управління капіталом застосовуються не лише формалізовані методи, що базуються на математичних моделях та статистичних даних, але й неформальні підходи, що опираються на аналітичний досвід і інтуїцію керівництва. Такі методи прийняття рішень враховують альтернативні варіанти розвитку подій, суб'єктивні оцінки та накопичений практичний досвід, що є особливо важливим в умовах високої невизначеності і швидких змін у зовнішньому середовищі.

До основних стратегічних напрямів управління капіталом належать: розробка чіткої політики формування власного капіталу, що включає визначення структури резервного фонду, додаткових капіталів та нерозподіленого прибутку, що дозволяє забезпечити фінансову стійкість та гнучкість управління; активне використання інструментів фондового ринку, які дають змогу здійснювати операції з власними цінними паперами, залучати інвестиції та оптимізувати структуру капіталу через емісію акцій або облігацій; залучення позикових коштів із ретельним аналізом їх доцільності, вартості та умов повернення, що допомагає збалансувати структуру капіталу та знизити вартість фінансування; формування дивідендної політики, яка відповідає інтересам акціонерів та сприяє збереженню інвестиційної привабливості підприємства.

Оцінка ефективності управління капіталом підприємства здійснюється за допомогою різних методичних підходів, кожен із яких має свої особливості,

переваги та області застосування. Індикаторний підхід полягає у порівнянні фактичних значень ключових фінансових показників із встановленими нормативами або пороговими значеннями. Такий підхід дозволяє швидко ідентифікувати відхилення, що можуть свідчити про потенційні загрози фінансовій стабільності підприємства, а також служить інструментом раннього виявлення кризових явищ. Ресурсно-функціональний підхід дає змогу комплексно оцінити не лише ефективність використання фінансових ресурсів, а й рівень виконання ключових фінансових функцій, зокрема управління ліквідністю, інвестиціями, фінансуванням та контролем за капіталом. Підхід на основі мінімізації збитків, завданих фінансовій безпеці підприємства, є більш складним у реалізації через необхідність збору і аналізу великого обсягу статистичних та бухгалтерських даних. Проте він дозволяє сформувати більш точну і комплексну оцінку фінансового стану і ризиків. Оцінка достатності фінансових ресурсів (власних і залучених) застосовується переважно для оперативного моніторингу фінансової стійкості підприємства. Вона дає змогу швидко визначити, чи достатньо ресурсів для забезпечення поточних операційних потреб і виконання фінансових зобов’язань.

Для короткотермінового аналізу фінансової стійкості рекомендується використовувати поняття оперативного резерву фінансової стійкості, який відображає запас безпечного обсягу реалізації продукції чи послуг щодо точки беззбитковості. Це дозволяє менеджерам оперативно реагувати на можливі зміни у ринкових умовах та уникати фінансових труднощів. Для прогнозування можливих фінансових проблем або банкрутства застосовуються спеціалізовані діагностичні моделі. Серед найбільш відомих — модель Альтмана, модель Таффлера, модель У. Бівера та інші. Ці моделі використовують ключові фінансові коефіцієнти для оцінки ймовірності кризового стану підприємства. Кожна з моделей має свої сильні та слабкі сторони. Наприклад, моделі Альтмана і Таффлера ефективно визначають загрозу банкрутства на ранніх етапах, однак можуть бути менш точними у разі врахування галузевих специфік. Модель Бівера фокусується на аналізі трендів фінансових показників, що дозволяє оцінити

динаміку змін у фінансовому стані підприємства, надаючи можливість виявляти поступове погіршення фінансової стабільності. У Таблиці 1.4 узагальнено характеристики основних методичних підходів щодо оцінки управління капіталом і його оптимізації на підприємстві.

Таблиця 1.4 – Характеристика методичних підходів щодо оцінки управління капіталом та його оптимізації [21, с.89-90]

Назва методики	Мета та особливості	Особливості та переваги
Інтегральна методика оцінки формування та використання капіталу	Визначення інтегральних показників оцінки формування та використання капіталу шляхом аналізу наступних напрямів відносин: бюджетні; грошово-кредитні; валютні; банківські; інвестиційні;фондова; страхова та розрахунок загального інтегрального показника безпеки	Дає загальну картину ефективності управління капіталом з урахуванням кількох ключових аспектів. Дає змогу порівнювати динаміку ефективності в часі чи між підприємствами. Підходить для підприємств різних галузей, масштабів і форм власності.
Методика оцінки ймовірності банкрутства та визначення кризового положення підприємства в умовах фактичного стану його капіталу	Для визначення рівня фінансової стійкості згідно даних аналізу фінансового стану використовують моделі Альтмана, Таффлера, У.Бівера, Ліса, модель Р.С. Сайфуліна	Дають змогу заздалегідь виявити фінансову нестабільність. Можна порівнювати підприємства між собою чи оцінювати динаміку. У разі використання кількох моделей – забезпечує багатогранну діагностику.
Методика рейтингової оцінки	Визначення рейтингу підприємства з метою оцінки рівня фінансової стійкості з використанням методу суми коефіцієнтів, методу комплексної оцінки та бального методу	Підходить для аналізу підприємств різних розмірів і галузей. Дає змогу ранжувати підприємства між собою. Критерії та ваги можна адаптувати до цілей користувача чи особливостей галузі.
Методика оцінки рівня фінансової стійкості та незалежності	З метою визначення рівня фінансової стійкості розраховують коефіцієнти автономії, незалежності, фінансового ризику, маневреності та інші, що характеризують рівень фінансової стійкості та фінансової незалежності підприємства	Відображає реальний рівень залежності від зовнішніх ресурсів. Застосовується незалежно від розміру чи галузі. Дозволяє спрогнозувати здатність підприємства виживати у кризу.

Таким чином, застосування різноманітних методів оцінки ефективності управління формуванням і використанням капіталу дає змогу підприємству всебічно оцінити свій фінансовий стан і рівень фінансової стійкості. Це, у свою чергу, є основою для формування подальшої стратегії розвитку, що дозволяє зменшити ризики фінансових втрат, забезпечити стійкість у кризових ситуаціях і сприяти сталому зростанню бізнесу.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗУ СТАНУ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Аналіз структури власного та позикового капіталу підприємства у сучасних умовах

Важливість аналізу структури наявного капіталу підприємства визначає не тільки його фінансову діяльність, а і характеризує багато аспектів операційної та інвестиційної діяльності, що активно впливає на кінцеві результати господарської діяльності. Проаналізуємо стан та структуру капіталу ТОВ НВГ «Техновін», що об’єктом дослідження у роботі, за 2022-2024 роки за допомогою табл.2.1. Дані аналізу сформовано на підставі фінансової звітності підприємства відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [51].

Таблиця 2.1 – Аналіз зміни величини капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024 роки, грн. [Додаток А, Додаток Б]

Статті капіталу	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміна	
				2024-2023рр.	2024-2022рр.
Власний капітал	5167945	5499863	5801300	301437	633355
Довгострокові зобов’язання	2769568	2544546	2082688	-461858	-686880
Забезпеченя майб платежів	-	-	-	-	-
Поточні зобов’язання, всього:	1557242	988351	1251746	263395	-305496
Короткострокові кредити	-	-	-	-	-
Векселі видані	-	-	-	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, послуги	77710	83789	114155	30366	36445
Поточні зобов'язання по розрахункам	1438261	854598	1089835	235237	-348426
Інші зобов’язання	41271	49964	47756	-2208	6485
Разом	9494755	9032760	9135734	102974	-359021

Отже, за 2022-2024рр у підприємства значно збільшилась величина власного капіталу за рахунок збільшення фінансового результату за рахунок збільшення обсягів діяльності та зміни умов ціноутворення, за 2024р. у порівнянні з 2022р. зменшилась величина зобов'язань за рахунок погашення поточних рахунків та розрахунків по довгостроковим боргам. Розглянемо на рис 2.1.

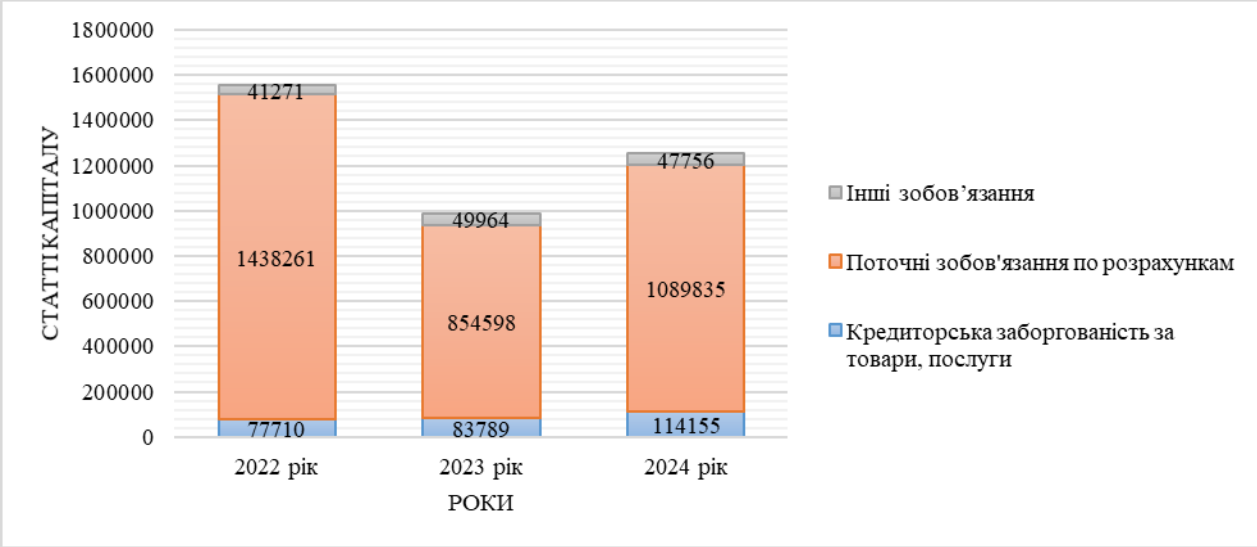

Рис 2.1 – Аналіз зміни величини капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024 рр., грн. [Додаток А, Додаток Б]

За період 2022-2024рр. в загальній сумі поточного позикового капіталу підприємства виникли наступні зміни: за 2024р. у порівнянні з 2023р. збільшилась сума кредиторської заборгованості за товари та послуги на 30366 грн., та той же період знизились величина поточних зобов'язань по розрахункам на 348426 грн., що вплинуло на зменшення рівня фінансової залежності підприємства. Проаналізуємо структуру капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024 роки за допомогою табл. 2.2. Таким чином, згідно отриманих даних можна зробити висновки, що за 2024р. у порівнянні з 2023р. питома вага власного капіталу збільшилась на 2,6%, вага довгострокових зобов'язань за той же період зменшилась на 5,4%, вага поточних зобов'язань збільшилась на 2,8% за рахунок збільшення ваги кредиторської заборгованості на 0,32% та поточних зобов'язань на 2,44%.

Таблиця 2.2 – Аналіз структури капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024 рр. [Додаток А, Додаток Б]

Статті капіталу	Структура, 2022р., %	Структура, 2023р., %	Структура, 2024р., %	Зміна, %	
				2024-2023рр.	2024-2022рр.
Власний капітал	54,4	60,9	63,5	2,6	9,1
Довгострокові забов’язання	29,2	28,1	22,7	-5,4	-6,5
Забезпеченя майбутніх платежів	-	-	-	-	-
Поточні зобов’язання, всього:	16,3	11,0	13,8	2,8	-2,5
Короткострокові кредити	-	-	-	-	-
Векселі видані	-	-	-	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, послуги	0,82	0,93	1,25	0,32	0,43
Поточні зобов'язання по розрахункам	15,1	9,46	11,9	2,44	-3,2
Інші зобов’язання	0,43	0,55	0,52	-0,03	0,09
Разом	100	100	100	-	-

Рис 2.2 – Аналіз зміни у структурі капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр., % [Додаток А, Додаток Б]

У структурі короткострокового позикового капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр. найбільшу вагу займає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, її вартість у загальній сумі капіталу зменшується у 2024р., найменшу вагу займають інші зобов’язання, їх вартість у загальній сумі короткострокового капіталу у 2024р. у порівнянні з 2023р. зменшується до 3,81%, все це створює певні умови щодо підвищення рівня фінансової незалежності.

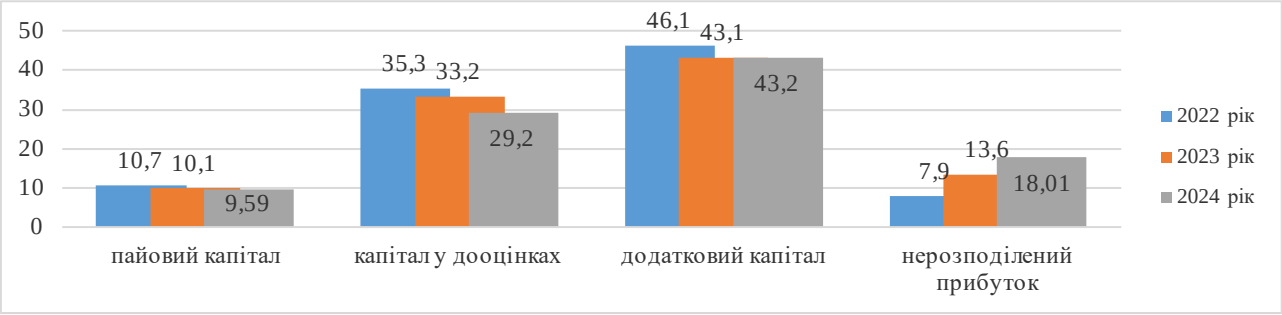

Рис 2.3 – Аналіз зміни у структурі власного капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр., % [Додаток А, Додаток Б]

Отже, найбільшу вагу у структурі капіталу ТОВ НВГ «Техновін» займає власний капітал, який має тенденцію до збільшення. Таким чином, у структурі власного капіталу підприємства ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр. найблшу вагу має додатковий капітал, його вага зменшується у 2024р., найменшу питому вагу має пайовий капітал, величина якого за досліджуємий період значно не змінювалась.

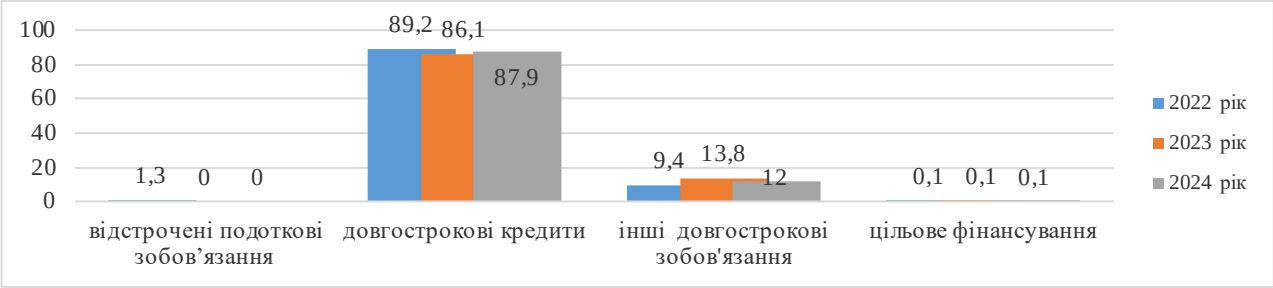

Рис 2.4 – Аналіз зміни у структурі довгострокового позикового капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр., % [Додаток А, Додаток Б]

Отже, у структурі довгострокового позикового капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр. найбільшу вагу займають довгострокові кредити, їх величина збільшується у 2024р. у порівнянні з 2023р., найменьшу вагу займають відстрочені податкові зобов’язання та цільове фінансування, вартість яких у динаміці поступово зменшується.

Таблиця 2.3 – Моделі оцінки оптимізації капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр. [Додаток А, Додаток Б]

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	Зміна	
				2024-2023рр.	2024-2022рр.
Коефіцієнт У. Бівера	-13,5	25,5	31,9	6,4	45,4
Модель Альтмана	0,98	0,95	1,22	0,27	0,24
Модель Таффлера	0,32	0,34	0,38	0,04	0,06
Загальний коефіцієнт покриття	0,97	1,31	1,23	-0,08	0,26

Джерело: розроблено автором за даними [Додаток А, Додаток Б]

Отже, як бачимо з табл. 2.3 розраховані показники моделей оцінки використання капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр. визначають достатній рівень ефективності його формування та використання.

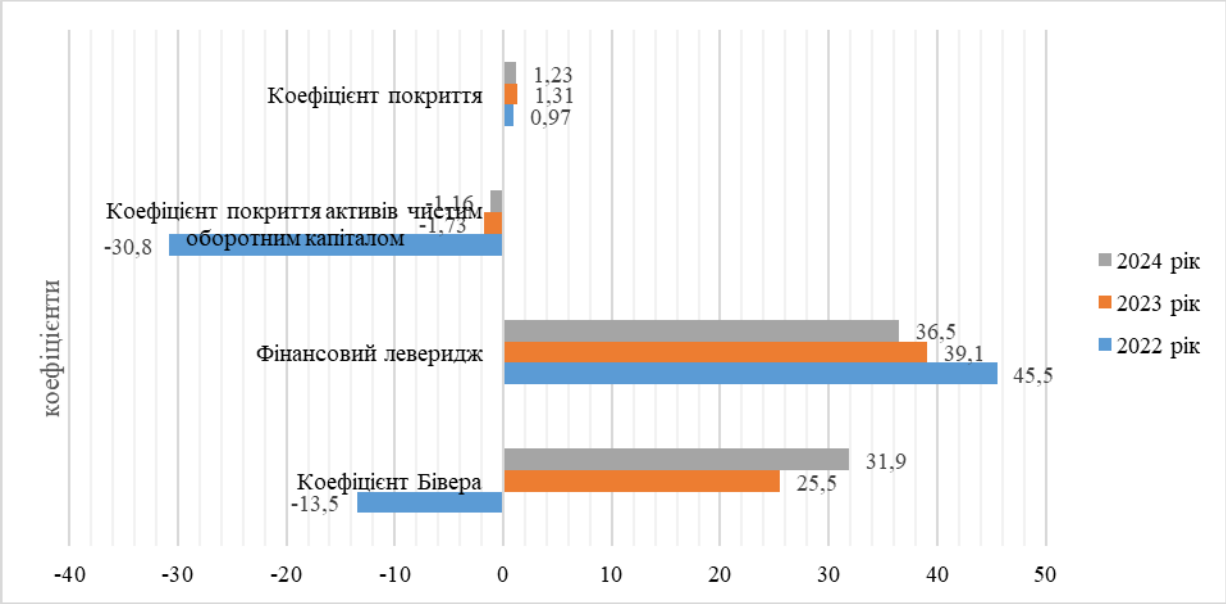

Рис 2.5 – Аналіз коефіцієнтів капіталізації підприємства ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр., % [Додаток А, Додаток Б]

Таким чином, розглянувши рис 2.5 динаміка коефіцієнтів капіталізації підприємства підтверджує нормальний стан фінансової залежності підприємства та достатній рівень власної фінансової забезпеченості. Далі для розрахунку абсолютних показників оцінка стану забезпеченні фінансування запасів спочатку визначимо наявність джерел для їх формування за налізований період на підприємстві ТОВ НВГ «Техновін»:

-наявність власних оборотних коштів:

$$Ев = ВК – НА;$$

де ВК – власний капітал, тис. грн., НА – необоротні активи, грн. (2.1.)

-наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів:

$$Ет = (ВК – НА) + Д;$$

де Д – довгострокові зобов'язання, грн. (2.2.)

-наявність основних джерел формування запасів:

$$Е = (ВК + НА) + Д + К;$$

де К – короткострокові кредити і позики, грн. (2.3.)

Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх формування.

-надлишок (+) або недолік (-) власних оборотних коштів:

$$Ев = Ев – Z;$$

де Z – запаси (матеріальні оборотні кошти), грн. (2.4.)

-надлишок (+) або недолік (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів:

$$Ет = Ет – Z; \quad (2.5.)$$

-надлишок (+) або недолік (-) основних джерел формування запасів:

$$Е = Е – Z; \quad (2.6.)$$

За допомогою цих показників визначається трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості підприємства:

S (Ф) = 1, якщо Ф > 1; 0, якщо Ф < 1

Таблиця 2.4 – Визначення типу фінансової стійкості підприємства ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр. [1, 2]

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Загальна величина запасів (Z)	91408	112039	154606
Власні оборотні кошти (Ев)	-2819770	-2241040	-1791137
Власні і довгострокові джерела (Ет)	-50202	303506	291551
Загальна величина основних джерел формування запасів (Е)	-50202	303506	291551
± Ес = Ес – Z	-291178	-2353079	-1945743
± Ет = Ет – Z	-141610	191467	136945
± Е = Е – Z	-141610	191467	136945
Тип фінансової стійкості	{0, 0, 0}	{0, 1, 1}	{0, 1, 1}

Після проведення розрахунків приведених у табл 2.4 вказаних показників

по критерію фінансової стійкості підприємство може бути віднесене до одного з чотирьох типів. Перший тип - абсолютна фінансова стійкість (трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості має наступний вигляд: S = {1,1,1}. Такий тип фінансової стійкості характеризується тим, що всі запаси підприємства покриваються власними оборотними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів; Другий тип - стійке фінансове положення (трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості має наступний вигляд: S = {0,1,1}. Третій тип - нестійке фінансове положення (трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості має наступний вигляд: S = {0,1,1}. У цій ситуації ще існує можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних засобів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності активів; Останній, четвертий тип - кризове фінансове положення (трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості має вигляд: S = {0,0,0}. Таким чином, підприємству не вистачає власних оборотних коштів в процесі використання оборотного капіталу, однак воно використовує позикові джерела для фінансування своїх виробничих запасів, що визначає забезпеченість джерелами фінансування за аналізований період.

2.2 Діагностика викликів у формуванні структури капіталу підприємства

В рамках дослідження важливо проаналізувати рівень фінансову стійкості підприємства як результат управління капіталом підприємства та змін у його структурі, що характеризують також наступні відносні показники (коефіцієнти).

Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності):

Кавт = Власний капітал / Всього джерел коштів = 1П / Баланс; *(2.7.)*

Коефіцієнтом, зворотним коефіцієнту фінансової автономії є коефіцієнт фінансової залежності.

Коефіцієнт фінансової залежності розраховується по формулі:

Кзал = 1 / Кавт; *(2.8.)*

Коефіцієнт фінансового ризику показує співвідношення залучених коштів та власного капіталу.

Розрахунок цього показника здійснюється по формулі:

Кфін.р. = Залучені кошти / Власний капітал = (2П + 3П) / 1П; *(2.9.)*

Коефіцієнт маневреності власного капіталу розраховується як відношення власного оборотного капіталу підприємства до власних джерел фінансування:

Кман. = Власні оборотні кошти / Власний капітал;

Даний показник можна розрахувати двома способами:

-від суми власного капіталу відняти вартість необоротних активів:

Власний капітал = 1П – 1А; *(2.10.)*

-від суми оборотних активів відняти суму позикового капіталу:

Власний капітал = (2А + 3А) – (2П + 3П + 4П); *(2.11.)*

Таким чином, формула розрахунку коефіцієнта маневреності набуває наступного вигляду:

Кман = (1П – 1А) / 1П; *(2.12.)*

Нормальною вважається ситуація, при якій коефіцієнт маневреності в динаміці трохи збільшується.

Таблиця 2.5 – Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024 роки [1, 2]

Показники	2022 р.	2023р.	2024р.	Нор-матив. знач.	Зміна	
					2024-2023рр.	2024-2022рр.
Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності)	0,54	0,51	0,63	>0,5	0,12	0,09
Коефіцієнт фінансової залежності	1,85	1,96	1,59	<1,5	-0,37	-0,26
Коефіцієнт фінансового ризику	0,84	0,64	0,57	<1,0	-0,07	-0,27
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,54	-0,41	-0,31	>0,5	0,1	0,23
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами запасів	-30,8	-1,73	-1,16	-	0,57	29,64
Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості і кредиторської заборгованості	9,88	5,95	6,61	-	0,66	-3,27

Розглянувши табл 2.5 бачимо, що за 2022-2024рр. відбувається збільшення величини фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, а саме за рахунок збільшення коефіцієнту автономії – на 0,12 та 0,09, зменшення коефіцієнту залежності, відповідно на 0,37 та 0,26, також за аналізований період зменшується коефіцієнт фінансового ризику на 0,07 та 0,27.

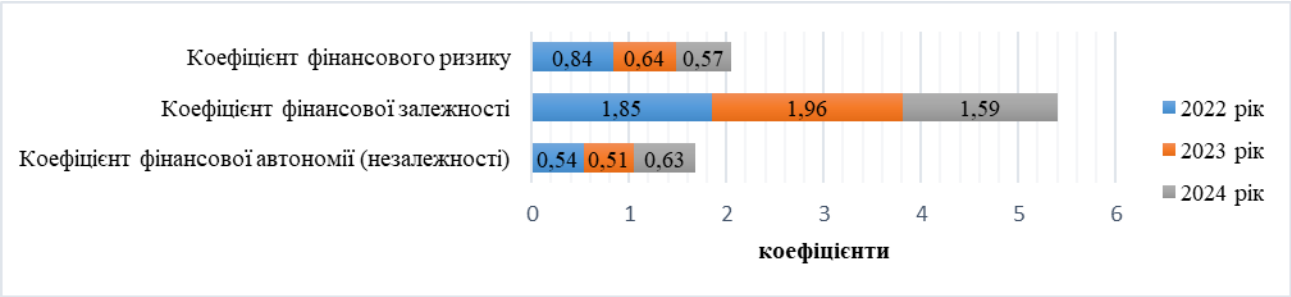

Рис 2.6 – Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр. [1, 2]

Отже, як бачимо з рис 2.6, динаміка показників фінансової стійкості ТОВ НВГ «Техновін» показує позитивну тенденцію змін за 2022-2024рр., що визначає збільшення рівня фінансової незалежності підприємства від зовнішніх кредиторів. Фінансова ділова активність підприємства насамперед проявляється у швидкості обертання його грошових ресурсів. Аналіз цієї активності передбачає оцінку рівнів та змін фінансових коефіцієнтів, що характеризують оборотність. Показники оборотності є ключовими для визначення фінансової стабільності, оскільки темпи обігу коштів безпосередньо впливають на платоспроможність підприємства. До того ж, прискорення обігу ресурсів, за інших незмінних умов, свідчить про зростання виробничо-технічного потенціалу організації.

1. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу (активів):

$$Коб = ЧД / ВБ,$$

де: ЧД – чистий дохід, ВБ – валюта балансу. (2.13.)

Цей показник характеризує частоту оборотів загального капіталу підприємства за певний період. Його підвищення свідчить про пришвидшення кругообігу фінансових ресурсів або може бути результатом інфляційного зростання цін на тлі зниження рентабельності активів за прибутком від реалізації чи скорочення рентабельності необоротних активів.

Коефіцієнт оборотності мобільних активів:

$$Оа = ЧД / ОА,$$

де: ОА – оборотні активи. (2.14.)

Даний коефіцієнт характеризує інтенсивність обороту усіх оборотних активів підприємства, включаючи як матеріальні, так і нематеріальні ресурси. Його підвищення вважається позитивною тенденцією у випадку одночасного зростання показника оборотності запасів. Водночас, якщо темпи обороту запасів знижуються, таке зростання може розглядатися як негативне.

Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів (запасів):

$$Оз = ЧД / З,$$

де З – запаси. (2.15.)

Цей коефіцієнт відображає кількість оборотів запасів підприємства за аналізований період.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості:

$$Одз = ЧД / ДЗ,$$

де ДЗ – дебіторська заборгованість. (2.16.)

Цей показник відображає зміну обсягу комерційного кредиту, який підприємство надає покупцям. Якщо розрахунок здійснюється на основі чистого доходу від реалізації, що фіксується в момент надходження коштів, то його зростання свідчить про зменшення продажів у кредит. Натомість зниження показника вказує на збільшення обсягу товарного кредитування клієнтів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості:

$$Окз = ЧД / КЗ,$$

де КЗ – кредиторська заборгованість. (2.17.)

Цей коефіцієнт показує розширення або звуження комерційного кредиту, що надається підприємству.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу:

$$Овк = ЧД / ВК,$$

де ВК – власний капітал. (2.18.)

Цей показник характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства. Для акціонерних товариств він демонструє активність ресурсів, що

перебувають під ризиком акціонерів. Значне зростання коефіцієнта свідчить про збільшення обсягів реалізації, здебільшого за рахунок позикових коштів, що зменшує частку власного капіталу. Натомість його зниження може означати неефективне використання частини власних ресурсів.

Таблиця 2.6 – Показники оборотності ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр. [1, 5]

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	Зміна	
				2024-2023рр.	2024-2022рр.
Коефіцієнт загальної оборотності капіталу (активів)	0,17	0,28	0,37	0,09	0,2
Коефіцієнт оборотності мобільних активів	1,04	1,95	2,17	0,22	1,13
Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів (запасів)	17,2	22,4	21,7	-0,7	4,5
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,05	5,04	4,44	-0,6	2,39
Середній період обороту дебіторської заборгованості	176	71	81	10	-95
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	20,2	30,0	29,4	-0,6	9,2
Середній період оборотності кредиторської заборгованості	18	12	12	-	-6
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,3	0,46	0,58	0,12	0,28

Отже, як бачимо з табл 2.6 та рис 2.7 коефіцієнт обігу капіталу за 2022-2024рр. збільшився відповідно на 0,09 та 0,2, за той же період підвищилась швидкість обігу оборотні активів відповідно на 0,22 та 1,13, у 2024р. у порівнянні з 2023р. коефіцієнт обігу дебіторської заборгованості зменшився на 0,6 та тривалість одного обігу збільшилась на 10 днів, коефіцієнт обігу кредиторської заборгованості за той же період зменшився на 0,6, однак тривалість одного обігу не змінилась.

Таким чином, результати аналізу показників ділової активності ТОВ НВГ «Техновін» за аналізований період визначають необхідність підвищення ефективності використання оборотних активів за рахунок підвищення рівня обігу коштів та необхідність збільшення рівня обігу дебіторської та кредиторської заборгованості з метою прискорення розрахунків.

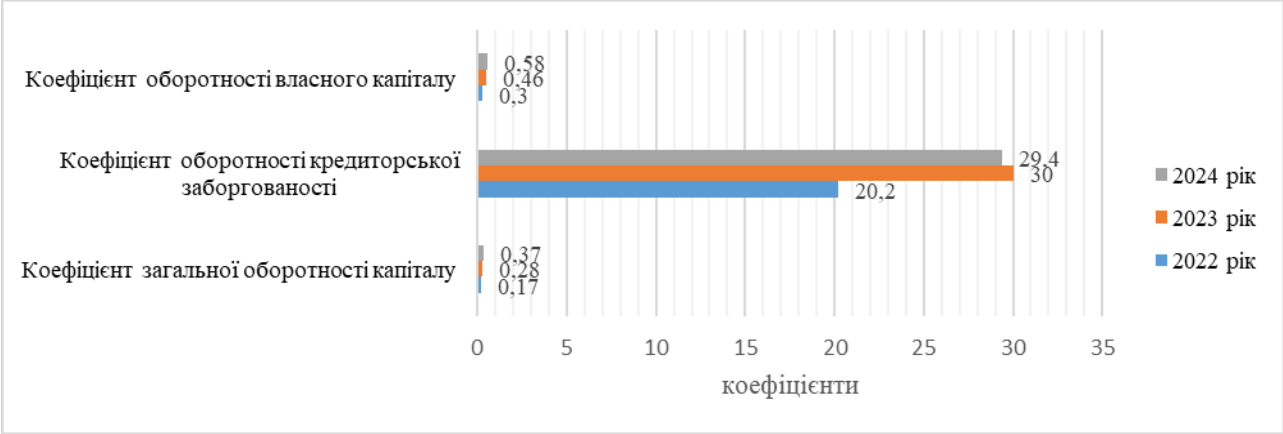

Рис. 2.7 – Динаміка окремих показників оборотності капіталу підприємства ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр.

Джерело: розроблено автором на основі [1,5]

Як бачимо з табл 2.7., показник WACC тісно пов'язан з процесом управління капіталом підприємства, оскільки впливає на прийняття фінансових рішень, інвестицій та оцінку бізнесу. Отже, згідно даних підприємства за 2022-2024рр. показник WACC незначно зменшується в умовах збільшення вартості позикового капіталу та зміни вартості власного капіталу, що говорить про динаміку підвищення рівня залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 2.7 – Розрахунок WACC для ТОВ НВГ «Техновін» за 2022-2024рр. [2]

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	Зміна	
				2024-2023рр.	2024-2022рр.
Питома вага власного капіталу (We)	0,54	0,61	0,63	0,02	0,09
Вартість власного капіталу, % (Re)	15,5	14,0	13,5	-0,5	-2,0
Питома вага позикового капіталу (Wd)	0,46	0,39	0,37	-0,02	-0,09
Вартість позикового капіталу, % (Rd)	22,0	21,5	22,6	1,1	0,6
Податок на прибуток, %(t)	18,0	18,0	18,0	-	-
WACC	16,7	15,4	15,3	-0,1	-1,4
WACC = Re * We + Rd * Wd * (1 – t);					

Під час оцінювання рентабельності, яка характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства, особливої популярності набула факторна модель, розроблена компанією «DuPont». Основна мета цієї моделі

полягає у виявленні ключових чинників, що впливають на фінансові результати діяльності підприємства, а також у кількісній оцінці такого впливу. З огляду на існування великої кількості показників рентабельності, аналітики компанії зосередилися саме на показнику рентабельності власного капіталу, який вони вважають найбільш репрезентативним. Для виконання такого аналізу доцільно сформувати факторну модель, яка відображає структуру цього показника.

В основу приведеної схеми аналіз закладений наступна детермінована модель:

Рентабельність власного капіталу = Чиста рентабельність продажів * Ресурсовіддача * Коефіцієнт фінансової залежності; Ресурсовіддача = Чистий дохід / Всього активів;

Ресурсовіддача (за 2023 рік) = 2515943 / 9032760 = 0,2785.

Ресурсовіддача (за 2024 рік) = 3352792 / 9135734 = 0,3669.

Представлена модель демонструє, що рівень рентабельності власного капіталу підприємства формується під впливом трьох ключових чинників першого рівня: чистої рентабельності реалізації, ефективності використання активів (ресурсовіддачі) та структури джерел фінансування, залучених у господарську діяльність. Для зручності обчислення впливу кожного з цих чинників на показник рентабельності власного капіталу, доцільно скористатися аналітичними даними, наведеними у табл. 2.8, а також візуально подати результати на рис. 2.8.

Таблиця 2.8 – Факторний аналіз рентабельності ТОВ НВГ «Техновін» за 2023-2024 роки [1]

Показник	2023 рік	2024 рік	Зміна
Чиста рентабельність продажів	0,276	0,413	0,137
Ресурсовіддача	0,2785	0,3669	0,0884
Коефіцієнт фінансової залежності	1,642	1,574	-0,068
Рентабельність власного капіталу	0,126	0,239	0,113

Загальна зміна рентабельності власного капіталу склало 0,113 пунктів. Вплив на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу зміни показника чистої рентабельності продажів визначимо по наступній формулі:

Рентабельність власного капіталу (1) = Чиста рентабельність продажів * Ресурсовіддача (2023 рік) * Коефіцієнт фінансової залежності (2023 рік) = 0,137 * 0,2785 * 1,642 = 0,063.

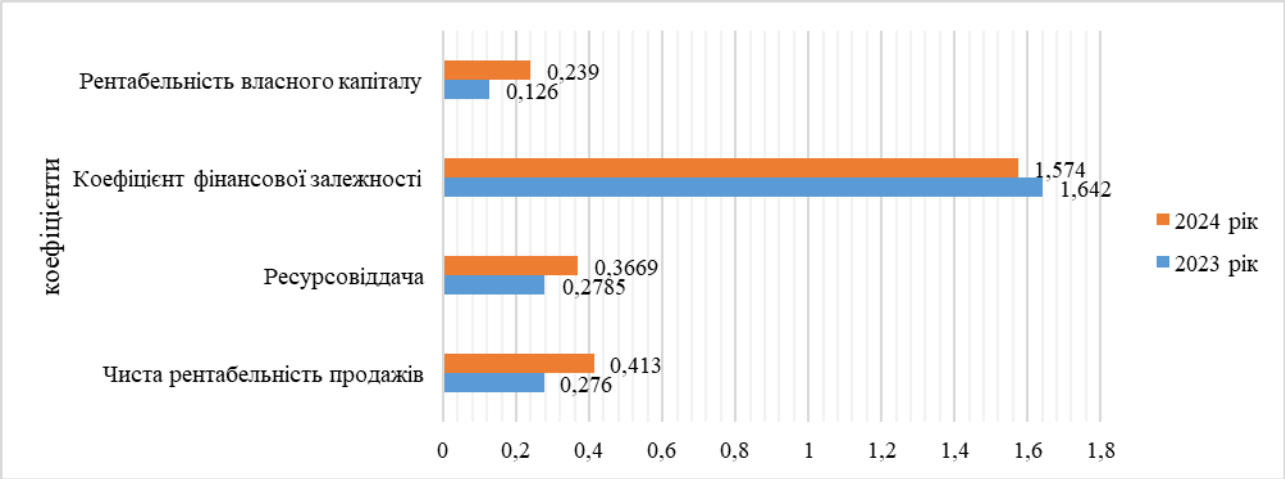

Рис 2.8 – Факторний аналіз рентабельності ТОВ НВГ «Техновін» за 2023-2024рр. [1]

Зміна коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок зміни показника ресурсовіддачі:

Рентабельність власного капіталу (2) = Чиста рентабельність продажів (2024 рік) * Ресурсовіддача * Коефіцієнт фінансової залежності (2023 рік) = 0,413 * 0,0884 * 1,642 = 0,0599.

Зміна коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок зміна показника капіталу за рахунок зміни коефіцієнта фінансової залежності:

Рентабельність власного капіталу (3) = Чиста рентабельність продажів (2024 рік) * Ресурсовіддача (2024 рік) * Коефіцієнт фінансової залежності = 0,413 * 0,3669 * -0,068 = -0,0103.

Склавши значення зміни показника рентабельності власного капіталу за рахунок кожного фактора, одержимо загальну зміну значення коефіцієнта:

Рентабельність власного капіталу = Рентабельність власного капіталу (1) + Рентабельність власного капіталу (2) + Рентабельність власного капіталу (3) = 0,063 + 0,0599 – 0,0103 = 0,1122.

Таблиця 2.9 – Оцінка впливу факторів на рентабельність власного капіталу ТОВ НВГ «Техновін» за 2023-2024 роки, % [1]

Показники	Вплив
Чиста рентабельність продажів	6,3
Ресурсовіддача	5,99
Коефіцієнт фінансової залежності	-1,03
Зміна рентабельності власного капіталу	11,22

Таким чином, як бачимо з табл 2.9, за рахунок збільшення коефіцієнта фінансової залежності і чистої рентабельності продажів показник рентабельності власного капіталу ТОВ НВГ «Техновін» збільшився на 11,2%. До основних заходів щодо поліпшення стану фінансових коефіцієнтів та підвищення ступеню фінансової стійкості підприємству ТОВ НВГ «Техновін» можна віднести наступне: збільшення частки власних оборотних коштів шляхом поліпшення фінансового результату і скорочення рівня дебіторської заборгованості; зміцнення власного капіталу за рахунок збільшення фінансового результату від господарської діяльності; збільшення величини фінансового результату від господарської діяльності підприємства за рахунок зниження операційних витрат та збільшення технічного рівня обладнання; збільшення рівня оборотності заборгованості та власного капіталу.

2.3. Оптимізація структури капіталу в сучасних умовах

Оптимізація капітальної структури відіграє ключову роль у процесі реалізації довгострокових цілей підприємства, оскільки її ефективність безпосередньо залежить від рівня управління фінансовими ресурсами — починаючи з визначення загального обсягу необхідного фінансування і завершуючи вибором найбільш доцільного балансу між джерелами капіталу та умовами їх залучення. Процес управління, спрямований на вдосконалення структури капіталу ТОВ НВГ «Техновін», доцільно розглядати як інтегровану систему, що об’єднує три тісно пов’язані підсистеми: функціональну,

інформаційну та підсистеми прийняття рішень. Основну роль у цій системі відіграє функціональний блок, до якого належать ключові етапи управління – планування, організаційне забезпечення, моніторинг та аналіз результатів. Цей підхід наочно ілюструється на рис. 2.9.

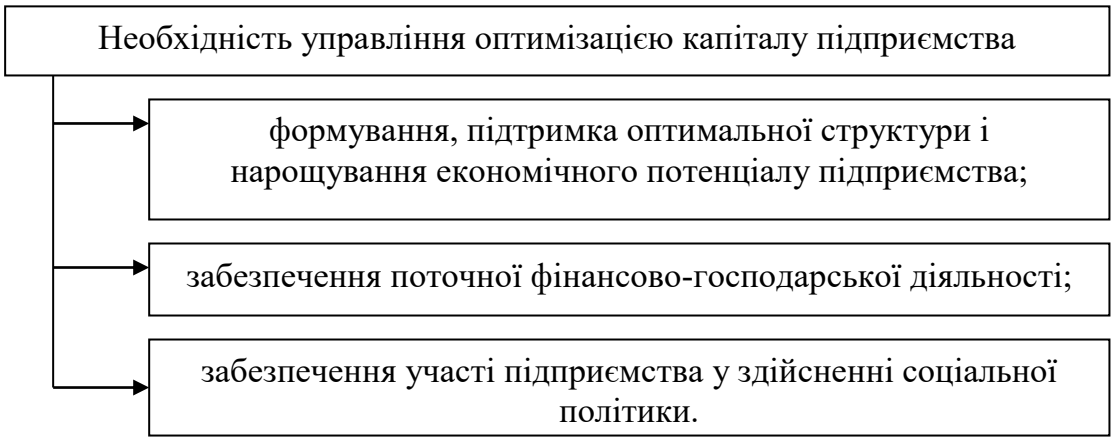

Рис 2.9 – Визначення необхідності управління оптимізацією капіталу на ТОВ НВГ «Техновін» [23, с.72-73]

Розглянемо ключові завдання управлінням капіталом в умовах оцінки фінансового стану досліджувального підприємства за допомогою рис.2.10. Є три основні підходи до дослідження: комплексна оцінка активів і джерел фінансування, деталізація фінансових потреб і способів фінансування, оцінка інвестиційних рішень. Виділені напрямки тісно пов’язані зі структурою баланса.

Рис. 2.10 – Ключові завдання управління капіталом в умовах оцінки фінансового стану ТОВ НВГ «Техновін» [24, с.59-60]

У межах першого підходу проводиться комплексна оцінка активів підприємства та джерел їх фінансування, визначається обсяг і структура фінансових ресурсів, необхідних для збереження поточного економічного рівня та

розширення діяльності. Також аналізуються потенційні джерела додаткових коштів і ефективність системи контролю за їх використанням.

Другий підхід зосереджується на деталізації потреби у фінансових ресурсах, виборі форм їх отримання (наприклад, грошові кошти чи кредитні зобов'язання), оцінці методів залучення фінансування, часу доступності коштів та умов їх отримання. Розглядаються витрати, що супроводжують залучення фінансування (як-от процентні платежі чи інші вимоги), а також рівень ризику, який асоціюється з кожним джерелом. Наприклад, з позиції підприємства власний капітал вважається менш ризикованим джерелом у порівнянні з банківським кредитом.

Третій напрямок зосереджується на вивченні та оцінюванні як коротко-, так і довгострокових інвестиційних рішень. Зокрема, йдеться про доцільність трансформації фінансових ресурсів у матеріальні, трудові чи грошові активи, ефективність капіталовкладень у необоротні активи, їхній склад та структуру, оптимальність розміру і структури оборотного капіталу, а також результативність фінансових інвестицій.

Прийняття управлінських рішень здійснюється шляхом порівняння можливих сценаріїв, при цьому враховується необхідність досягнення оптимального співвідношення між ліквідністю, фінансовою стабільністю та прибутковістю діяльності підприємства. Відповідно до загальновизнаних підходів, процес формування капіталу підприємства повинен ґрунтуватися на дотриманні ключових принципів. Серед них: урахування стратегічних орієнтирів розвитку компанії, досягнення узгодженості між обсягом фінансових ресурсів і активами підприємства, формування раціональної структури джерел фінансування, зниження витрат, пов'язаних із залученням капіталу, а також забезпечення максимально ефективного його використання. Це можна наочно простежити на рисунку 2.11

Умови забезпечення рівня оптимізації капіталу підприємства:
-підвищення рівня фінансової незалежності та фінансової стійкості;
-підвищення рівня ваги власних джерел фінансування підприємства;
-безперервність здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства та збільшення величини фінансового результату.

Принципи: врахування перспектив розвитку; відповідність між джерелами фінансування; оптимізація структури капіталу; мінімізація витрат з обслуговування капіталу; забезпеченість ефективності використання капіталу

Мета – підвищення ефективності управління рівнем фінансової стійкості та незалежності для створення умов подальшого розвитку, підвищення рівня конкурентоспроможності і платоспроможності, забезпечення оптимізації структури і джерел формування капіталу підприємства.

Завдання:
-збільшення питомої ваги найбільш ліквідних активів в загальній вартості активів підприємства за рахунок збільшення фінансового результату;
-забезпечення умов для прискорення оборотності капіталу підприємства для забезпечення своєчасного виконання власних фінансових зобов'язань;
-використання ефективних методів управління кредиторською заборгованістю для забезпечення умов зниження зобов’язань підприємства;
-формування оптимальної структури капіталу підприємства з переважанням величини власного капіталу над позиковими та залученими джерелами фінансування.

Механизм управління капіталом:

Методи оцінки:
1. Діючі методи оцінки рівня платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
2. Методи аналіза пасивів підприємства за джерелами їх формування
3. Методи оцінки забезпеченості погашення зобов’язань підприємства за рахунок його високоліквідних активів

Інструменти управління:
1. Оптимізація залишків грошових коштів на рахунках підприємства
2. Оперативний контроль з використанням ERP-систем;
3. Контролінг та бюджетування; програми TOC;
4. Система Lean manufacturing; аутсорсінг

Модели оцінки ефективності:
1. Оцінка рівня оптимізації структури капіталу;
2. Бальна оцінка показників фінансової стійкості та платоспроможності;
3. Розрахунок показників операційного та фінансового важелів
4. Сценарна модель оцінки капіталу підприємства

+ -

Критерії оцінки ефективності: зниження витрат на обслуговування позикового капіталу; зниження вартості кредиторської заборгованості; збільшення величини фінансового результату; зміцнення рівня фінансової стійкості та платоспоможності підприємства

Рис. 2.11 – Механізм управління капіталом підприємства ТОВ НВГ «Техновін» [25, с.117-118]

Мета управління капіталом підприємства – підвищення ефективності управління рівнем фінансової стійкості та незалежності для створення умов

подальшого розвитку підприємства, підвищення рівня конкурентоспроможності і платоспроможності, забезпечення оптимізації структури і джерел формування капіталу підприємства.

Досягнення поставленої мети механізму управління капіталом підприємства передбачає вирішення низки ключових завдань. Насамперед, необхідно забезпечити зростання питомої ваги найбільш ліквідних активів у загальній структурі активів підприємства, що досягається завдяки підвищенню фінансового результату. Одночасно важливо створити умови для прискорення оборотності капіталу, аби гарантувати своєчасне виконання фінансових зобов’язань.

Ще одним важливим завданням є впровадження ефективних методів управління кредиторською заборгованістю, що дозволить зменшити загальний обсяг зобов’язань підприємства без шкоди для його ділових відносин із партнерами. Крім того, особлива увага має бути приділена формуванню оптимальної структури капіталу, в якій пріоритет надається власним джерелам фінансування, що знижує фінансові ризики та підвищує стійкість підприємства в довгостроковій перспективі.

На сьогоднішній день для оцінки ефективності управління капіталом підприємства використовуються різні методи в рамках використання яких розраховуються наступні показники: показник фінансової стійкості; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт покриття; коефіцієнти ліквідності; коефіцієнт фінансової залежності; показники операційного та фінансового важелів.

З метою реалізації вищезазначених завдань механізму управління капіталом та досягнення поставленої мети доцільним є використання ряду взаємопов’язаних інструментів. Перш за все, ефективне управління грошовими коштами та рівнем кредиторської заборгованості передбачає підтримання оптимального залишку коштів на банківських рахунках підприємства, достатнього для фінансування оперативної діяльності та своєчасного погашення термінових зобов’язань.

Додатково, важливим інструментом є впровадження ERP-систем, які дозволяють здійснювати оперативний контроль та управління усіма ресурсами підприємства: фінансами, виробництвом, постачанням, збутом, ремонтом, сервісом, кадрами та іншими складовими. Такі системи забезпечують автоматизацію бюджетування, зокрема формування прибуткової частини бюджету на основі даних від збутових підрозділів.

Використання методів контролінгу і бюджетування, які засновані на плануванні та контролі за надходженням і витрачанням грошових коштів, зокрема від основної, інвестиційної і фінансової діяльності, розрахунок відхилень між надходженнями і виплатами показує плановану зміну грошових коштів і створює основу для ухвалення відповідних управлінських рішень, прогнозування грошових потоків дозволяє визначити розміри надлишку або недоліку грошових коштів в обороті підприємства. Бюджетування як управлінська технологія припускає наявність три складових: методики розробки бюджетів; організаційних процедур бюджетного планування і виконання бюджетів; засобів автоматизації обробки інформації.

Ключове обмеження системи управління платоспроможністю капіталом як інструмент, використання якого засноване на теорії обмежень. Теорія обмежень (Theory of Constraints, TOC) – популярна методологія фінансового менеджменту у 1980-і роки Е. Голдраттама, в основі якої лежить знаходження і управління ключовим обмеженням системи, яке зумовлює успіх і ефективність всієї системи в цілому. Основною особливістю методології є те, що роблячи зусилля над управлінням дуже малою кількістю аспектів системи, досягається ефект, що набагато перевищує результат одночасної дії на все або більшість проблемних областей системи відразу. Підхід теорії обмежень заснований на тому, щоб виявляти це обмеження та управляти для збільшення швидкості генерації грошових потоків. Методологічно теорія обмежень включає ряд логічних інструментів, що дозволяють знайти обмеження, виявити управлінську суперечність, що стоїть за ним, знаходити рішення і упроваджувати його з урахуванням інтересів всіх зацікавлених сторін.

Крім того, одним із ефективних інструментів є застосування договорів аутсорсингу, метою яких є підвищення ефективності збуту готовій продукції шляхом використанням послуг посередницько-збутової організації. Таким чином, з метою поліпшення збуту готовій продукції і зниження повної собівартості продукції підприємствам слід привертати на умовах аутсорсінгу структурно-збутові організації. До основних функцій такої структурної одиниці треба віднести наступне: укладення договорів на постачання продукції споживачам по затвердженому графіку; закріплення постачальників за споживачами з видачею нарядів на відвантаження; здійснення ф'ючерсних операцій; реалізація матеріально-технічних ресурсів згідно укладеним договорам.

Завершальним елементом комплексу інструментів є система Lean manufacturing – використання даної системи передбачає необхідність найважливіших підходів: від виробництва про запас до виробництва такої кількості товару, яка, як очікується, буде швидко розкуплено; від проміжного складування продукту до товарного потоку; від орієнтації на технічні можливості виробника до орієнтації на споживача. Розглянемо за допомогою табл 2.10.

Таблиця 2.10 – Особливості використання системи Lean manufacturing [27]

Масове виробництво	Lean manufacturing («скупе») виробництво
Мета – максимальна швидкість виготовлення продукції	Мета гнучкість виробництва, мінімізація замороженого капіталу
Орієнтація на мінімальні ціни	Орієнтація на розумні ціни
Управління витратами за рахунок підвищення продуктивності праці	Управління витратами за рахунок скорочення витрат на зміст складів і логістики
Випуск продукції великими партіями	Випуск продукції малими партіями
Періодичне накопичення продукції (на складах, в цехах, магазинах та інші).	Товарний потік. На кожному етапі виробничого циклу виконується такий об'єм робіт, який може бути негайно продовжений на наступній стадії
Перевага віддається спеціалізованому устаткуванню	Перевага віддається універсальному устаткуванню
Переважання відрядної оплати праці	Почасова оплата праці у поєднанні з жорстким нормативним плануванням
Тенденція до зниження вимог до кваліфікації персоналу	Тенденція до підвищення вимог до кваліфікації персоналу

Ефективність запропонованого механізму управління капіталом підприємства ТОВ НВГ «Техновін» визначається на основі комплексного підходу до оцінки результатів впроваджених заходів. Насамперед враховується рівень

оптимізації структури капіталу, що відображає баланс між власними та позиковими джерелами фінансування й дозволяє досягти оптимального співвідношення вартості капіталу та фінансових ризиків. Додатково, у процесі оцінки застосовується бальна система для аналізу ключових показників фінансової стійкості та платоспроможності. Це дозволяє кількісно виміряти вплив змін у структурі капіталу на загальну стабільність підприємства. Також проводиться розрахунок операційного та фінансового важелів, що дає змогу оцінити чутливість прибутку до змін обсягів реалізації та структури фінансування. Важелі відображають здатність підприємства використовувати фінансові інструменти для посилення результативності своєї діяльності. Окреме місце займає сценарне моделювання, яке дозволяє спрогнозувати можливі наслідки управлінських рішень за різних умов ринку. Такий підхід забезпечує адаптивність фінансової стратегії підприємства й дозволяє своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Усі ці методи в сукупності дозволяють обґрунтовано підтвердити ефективність обраного механізму управління капіталом. Внаслідок позитивної оцінки ефективності механізму управління капіталом, підприємство має досягти низки ключових результатів. Зокрема, передбачається зменшення витрат на залучення та обслуговування позикових коштів, скорочення частки кредиторської заборгованості у структурі пасивів, зростання фінансового результату від основної діяльності, а також посилення фінансової стійкості та платоспроможності. У результаті проведених досліджень можна зазначити, що управління структурою капіталу є невід’ємною частиною всієї політики управління підприємством, оскільки воно полягає у формуванні оптимальної структури капіталу, яка безпосередньо впливає на його діяльність та результативність використання фондів, визначає фінансову стійкість і платоспроможність.

РОЗДІЛ 3
ІНСТРУМЕНТИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Кращі практики оптимізації структури капіталу підприємства

Аналіз поточної управлінської практики свідчить, що ключовий вплив на зростання ринкової вартості підприємства у довгостроковій перспективі має ефективне управління власними та залученими фінансовими ресурсами. Водночас у багатьох компаніях цьому аспекту не приділяється належна увага, оскільки розподіл капіталу зазвичай здійснюється виходячи з оперативних фінансових потреб проєктів, а не відповідно до загальної стратегії сталого розвитку. Унаслідок цього інвестиційна політика часто не узгоджується зі стратегічними цілями підприємства, що унеможливлює стабільне нарощення його ринкової вартості. Тому фінансова політика повинна бути тісно інтегрована в загальну стратегічну концепцію розвитку бізнесу. Будь-яке сучасне підприємство прагне ефективно контролювати свій капітал і його структуру, намагаючись встановити таку пропорцію між власними та залученими фінансовими ресурсами, яка б найбільш сприятливо впливала на реалізацію довгострокових цілей і стратегічних намірів компанії.

Регулювання структури капіталу на підприємстві доцільно здійснювати у двох взаємопов’язаних напрямах. По-перше, необхідно обґрунтувати оптимальні пропорції між власним і позиковим капіталом з урахуванням фінансових цілей, ризиків та вартості кожного джерела фінансування. По-друге, слід забезпечити залучення відповідних обсягів власних і позикових ресурсів для досягнення визначеної цільової структури капіталу, що дозволить забезпечити ефективне функціонування підприємства. Таким чином, процес регулювання структурою капіталу передбачає процес оптимізації цієї структури, при цьому головна мета

управління структурою капіталу – це мінімізувати витрати на залучення довгострокових джерел фінансування і цим забезпечити власникам капіталу максимальну ринкову оцінку вкладених ними коштів. Виходячи з того, що основною метою оптимізації структури капіталу є пошук оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, до основних завдань цього процесу належить формування такої структури капіталу, яка б забезпечувала сталий розвиток підприємства. Водночас необхідно створити умови, за яких підприємство зможе досягти максимального прибутку при мінімальних фінансових ризиках.

Сучасну практику оптимізації структури капіталу доцільно реалізовувати поетапно: спочатку здійснюється фінансовий аналіз чинної структури капіталу, далі визначаються інтегровані шляхи її оптимізації з урахуванням внутрішніх і зовнішніх факторів, після чого формується ефективна концепція збереження і нарощування власного капіталу підприємства. В управлінні оптимізацією структури капіталу підприємства враховується комплекс внутрішніх і зовнішніх факторів, які формують основу для ухвалення стратегічних фінансових рішень. Одним із ключових чинників виступає галузева специфіка операційної діяльності підприємства. Саме особливості галузі визначають структуру активів, рівень їх ліквідності та характер формування грошових потоків. Залежно від тривалості операційного циклу змінюється доцільність використання позикових ресурсів: чим коротший цикл, тим вищою є ефективність їх застосування за умов збереження фінансової стабільності. Важливою є також стадія життєвого циклу підприємства. Компанії на етапі становлення, особливо ті, що мають конкурентоспроможну продукцію, можуть ширше залучати позиковий капітал для розвитку, навіть попри вищий рівень ризику. Це, у свою чергу, відображається на ставленні кредиторів, які враховують ризик у процесі формування кредитних умов і рейтингів.

Не менш важливим є вплив ринкових умов. Кон’юнктура товарного ринку визначає можливості стабільного збуту та прибутковості, а фінансовий ринок — доступність і вартість зовнішніх джерел фінансування. У стабільних умовах

доцільним є активне використання позикових коштів, тоді як у періоди нестабільності це може призводити до зниження рентабельності та зростання ризиків втрати платоспроможності. Коливання вартості капіталу безпосередньо впливають на ефективність використання фінансового важеля, і в разі надмірного зростання ціни позик можливе зниження рентабельності до негативного рівня, що загрожує збитками.

Суттєве значення має рівень прибутковості операційної діяльності, який визначає спроможність підприємства обслуговувати боргові зобов'язання та залучати нові кошти. Висока рентабельність підвищує кредитну довіру та дає можливість збільшити частку позикового капіталу без зниження фінансової стійкості. У цьому контексті важливу роль відіграє коефіцієнт операційного левериджу: якщо за рахунок галузевих особливостей підприємство має низький рівень операційного важеля, воно може компенсувати це за допомогою підвищеного фінансового левериджу, активніше використовуючи позикові ресурси в загальній структурі капіталу.

Окремої уваги заслуговує ставлення кредиторів, яке не завжди відповідає реальному фінансовому стану підприємства. Навіть за високої платоспроможності компанія може зіткнутися з упередженим ставленням, що обмежує її доступ до зовнішнього фінансування. Важливим чинником є також податкове середовище: при низьких ставках податку на прибуток підприємству вигідніше залучати власний капітал, зокрема шляхом емісії акцій. Натомість за високого податкового навантаження перевага надається позиковому капіталу через дію податкового щита, що зменшує ефективну вартість фінансування.

Варто враховувати й поведінкові аспекти — фінансову політику власників та управлінської команди. Якщо стратегія управління орієнтована на уникнення ризику, підприємство дотримується консервативної моделі фінансування, спираючись переважно на власні ресурси. У протилежному випадку, за агресивного підходу, використання позикових коштів зростає з метою максимізації прибутку на вкладений капітал, навіть попри підвищену ймовірність фінансових втрат. Останній, але не менш важливий фактор — рівень концентрації

власного капіталу. Для збереження контролю над підприємством власники часто уникають залучення нових інвесторів або розширення пайової участі, навіть якщо фінансові умови є сприятливими. Це обмежує можливості розширення власного капіталу, водночас формуючи залежність від позикових джерел. Таким чином, оптимізація структури капіталу є багатофакторним процесом, де фінансові, ринкові, організаційні та поведінкові чинники взаємодіють у складній системі впливів, визначаючи фінансову стратегію підприємства. Отже, загальний вигляд щодо етапів та підходів до оптимізації структури капіталу підприємства розглянемо за допомогою рис. 3.1.

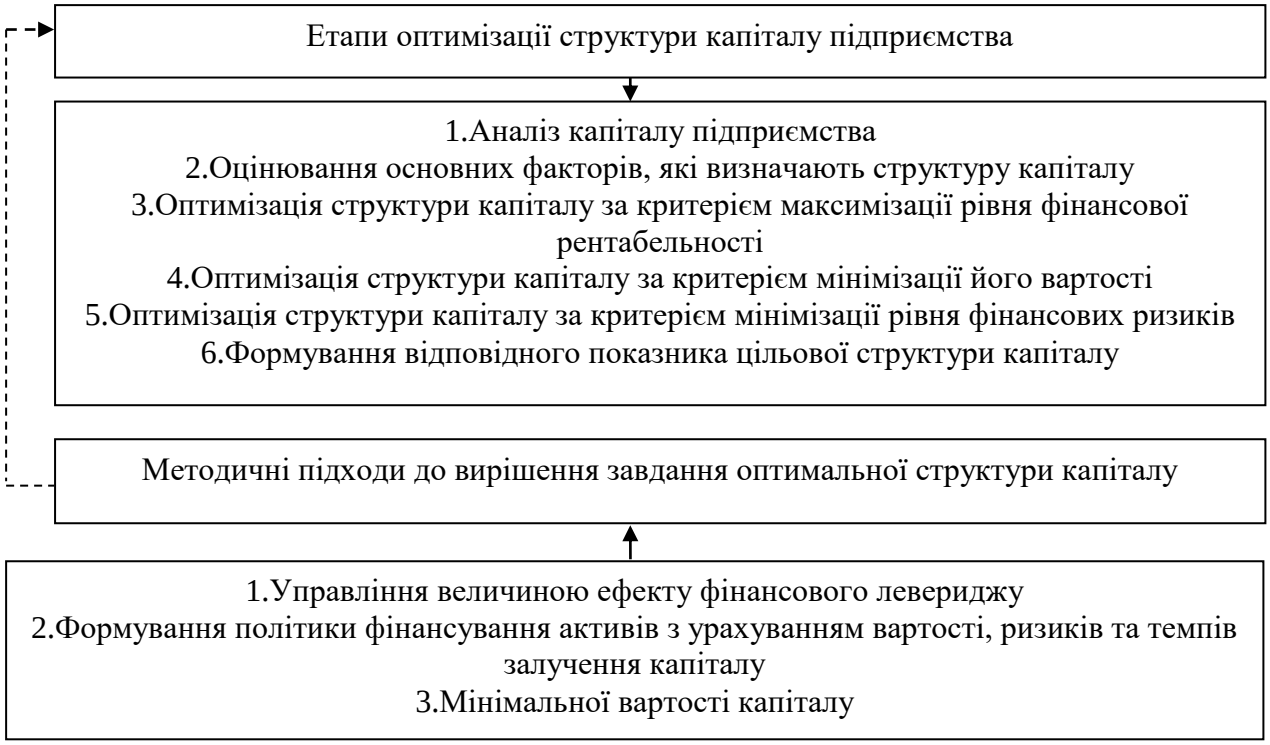

Рис 3.1 – Етапи та підходи щодо оптимізації структури капіталу підприємства [31, с.72]

Отже, етапи, зображені на рис. 3.1, є ключовими для подальшої побудови ефективної оптимізаційної структури капіталу ТОВ НВГ «Техновін» із урахуванням сучасних методів. Першим напрямом є оптимізація за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності, що базується на варіативному розрахунку рентабельності власного капіталу при різних пропорціях структури капіталу через ефект фінансового важеля. Другий підхід – оптимізація за критерієм мінімізації вартості капіталу, яка передбачає порівняльний аналіз

вартості власного і позиченого капіталів в умовах різного фінансування та обчислення найнижчої середньозваженої вартості капіталу, що дає змогу оцінити потенціал зростання ринкової вартості підприємства. Третій підхід зосереджений на мінімізації фінансових ризиків шляхом диференційованого підбору джерел фінансування активів з урахуванням поділу оборотних ресурсів на постійну та змінну частини.

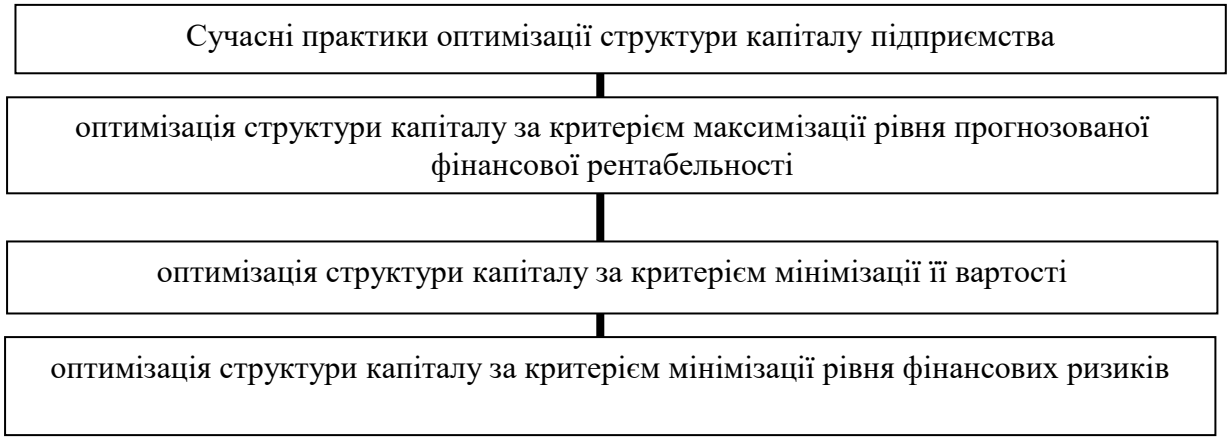

Рис 3.2 – Сучасні практики оптимізації капіталу підприємства [32, с.94]

Отже на рис. 3.2. визначені сучасні практики щодо оптимізації структури капіталу вітчизняних підприємств в умовах використання яких підприємство визначає на плановий прогнозний період – найбільш прийнятну для себе структуру капіталу. Крім того, сучасний аналіз дозволив дійти висновку, що визначену методику оптимізації структури капіталу доцільно реалізовувати у три послідовні етапи: спочатку здійснюється фінансовий аналіз існуючої структури капіталу підприємства, далі визначаються інтегровані шляхи її оптимізації з урахуванням внутрішніх і зовнішніх чинників, а завершальним кроком є створення ефективної концепції збереження та раціонального використання власного капіталу.

Визначення оптимальної структури капіталу підприємства потребує досягнення компромісу між рівнем ризику та дохідністю, а також між часткою власного і позикового капіталу в загальній структурі фінансування. Важливо враховувати переваги та недоліки кожного з джерел. Оптимальна структура повинна забезпечувати мінімізацію фінансових витрат при збереженні

стабільності і гнучкості капіталу. Середньозважена вартість капіталу (WACC) залежить від частки та вартості кожного з його складових, зокрема власного і позикового капіталу. У міру зміни структури капіталу змінюється і вартість кожного джерела: зокрема, незначне зростання частки позикових коштів не викликає миттєвої реакції інвесторів, однак при перевищенні певного порогового рівня фінансового ризику власники капіталу починають вимагати підвищеної дохідності. Крім того, зі збільшенням позикового компоненту вартість фінансування спочатку залишається сталою, а згодом також починає зростати. З огляду на те, що вартість позикового капіталу зазвичай є нижчою за вартість власного, існує певне співвідношення між ними, при якому WACC досягає мінімального рівня, а ринкова вартість підприємства — максимального.

Таким чином, оптимізація структури капіталу підприємства повинна спиратись на певні критерії, які є індикаторами визначення оптимального поєднання власних та позикових джерел формування капіталу залежно від цілей діяльності підприємства, а саме: мінімізація середньозваженої вартості капіталу, максимізація рентабельності власного капіталу за однозначної мінімізації ризику.

3.2 Розробка заходів щодо оптимізації структури капіталу підприємства у сучасних умовах

Одним із важливих чинників, що формують конкурентні переваги підприємства, є ефективне управління його капіталом. Раціональний підхід до управління фінансовими ресурсами сприяє зміцненню позицій підприємства на ринку, розширенню каналів збуту та освоєнню нових ринкових сегментів. Оптимізація структури капіталу належить до найбільш складних завдань у сфері корпоративних фінансів, адже передбачає встановлення такого співвідношення між власними та залученими коштами, яке дозволяє досягти максимальної ефективності використання ресурсів шляхом балансування прибутковості

власного капіталу та рівня фінансових зобов’язань.

Процес управління капіталом підприємства ТОВ НВГ «Техновін» спрямований на досягнення низки стратегічних і тактичних завдань, серед яких головним є формування достатнього обсягу та раціональної структури капіталу, що забезпечує сталий економічний розвиток. Одним із ключових напрямів виступає оптимізація системи розподілу наявного капіталу з урахуванням специфіки його використання та галузевої спрямованості, зокрема у сферах рослинництва та тваринництва. Особливу увагу приділяється створенню умов для досягнення максимальної дохідності з урахуванням фінансових ризиків, а також розробці заходів, спрямованих на їх зниження при збереженні цільового рівня прибутковості. Управління капіталом також включає досягнення фінансової рівноваги, необхідної для довгострокового розвитку, ефективну організацію фінансового контролю за участі засновників, підвищення фінансової гнучкості та покращення оборотності ресурсів. Крім того, важливо забезпечити безперервність реінвестування капіталу, що сприятиме процесу розширеного відтворення на підприємстві. Злагоджений механізм управління капіталом підприємства передбачає чітке виокремлення відповідних завдань і цілей, контроль за їх виконанням з дотриманням чітко визначених термінів запланованого періоду.

Відповідно до рис. 3.3, для підвищення ефективності механізму формування фінансових ресурсів підприємства доцільно зосередити увагу на оптимізації структури капіталу, зокрема через управління фінансовим левериджем. Це передбачає аналіз рентабельності власного капіталу залежно від різних рівнів важеля. Крім того, важливо забезпечити оптимальне співвідношення джерел фінансування з урахуванням мінімізації вартості капіталу. Такий підхід ґрунтується на попередньому аналізі вартості власного й позикового капіталу за альтернативними сценаріями та розрахунку середньозваженої вартості капіталу для обґрунтування найбільш ефективного варіанту. Реалізовувати дії, спрямовані на стабілізацію та вдосконалення структури вхідного грошового потоку, а також забезпечення зростання чистого грошового надходження [34].

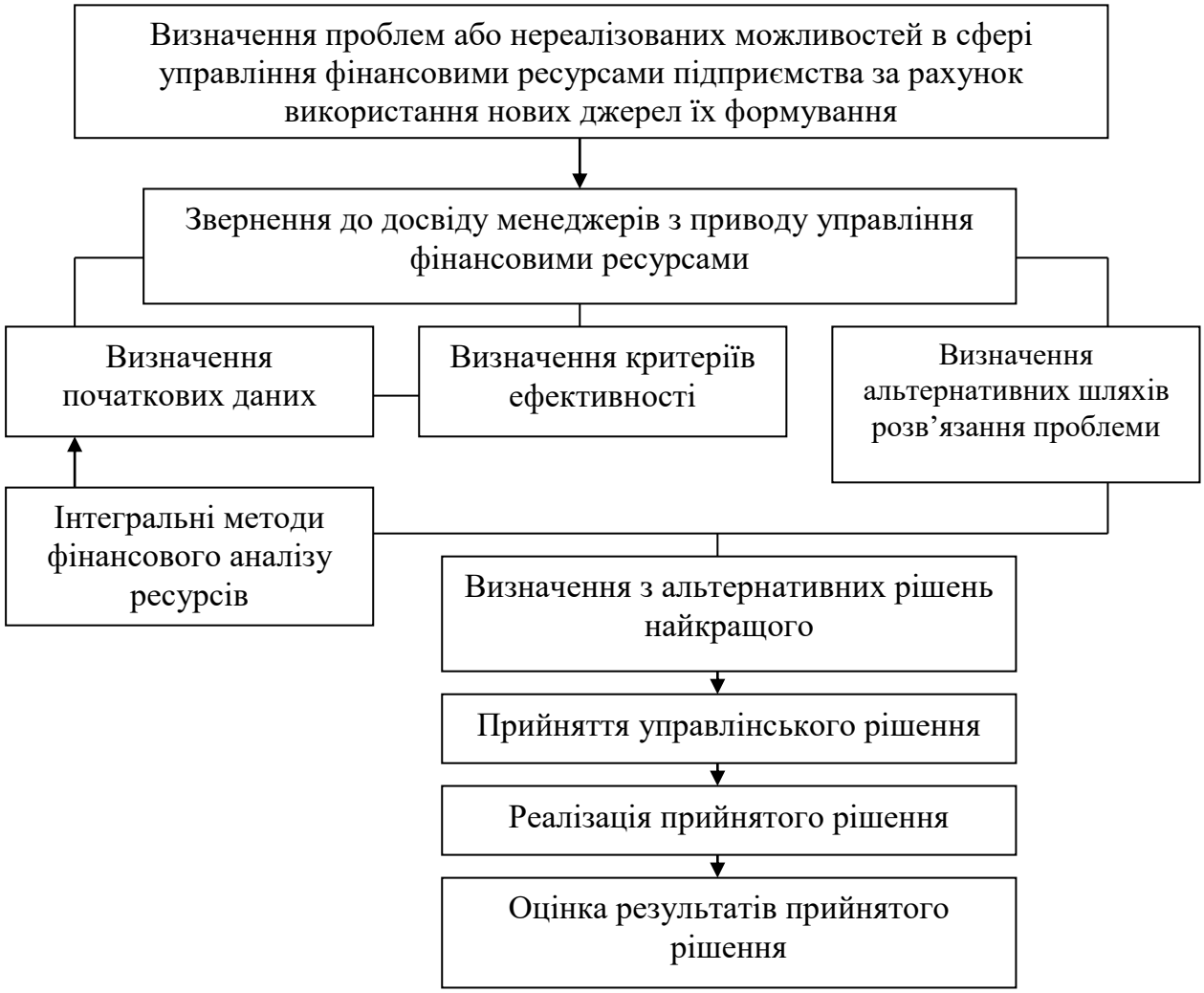

Рис. 3.3 – Механізм оптимізації капіталу на підприємстві ТОВ НВГ «Техновін» [34, с.118]

Отже, розроблений механізм є комплексною системою взаємозв'язаних процедур, методів і підходів, що спрямовані на ухвалення рішень щодо формування та раціонального використання фінансових ресурсів з метою забезпечення стабільного фінансового становища, досягнення прибутковості та реалізації запланованих результатів. Управління капіталом підприємства є однією зі складових функцій фінансового менеджменту підприємства, що розуміє під собою систему принципів і методів розроблення та реалізацією управлінських рішень, пов'язаних з вирішення існуючих проблем в управлінні капіталом підприємства. Визначимо основні проблеми в управлінні капіталом на підприємстві. Після оцінки проблем в управлінні капіталом на підприємстві ТОВ НВГ «Техновін» у рис. 3.4. та визначення окремих шляхів щодо їх вирішення необхідно побудувати загальний механізм управління капіталом.

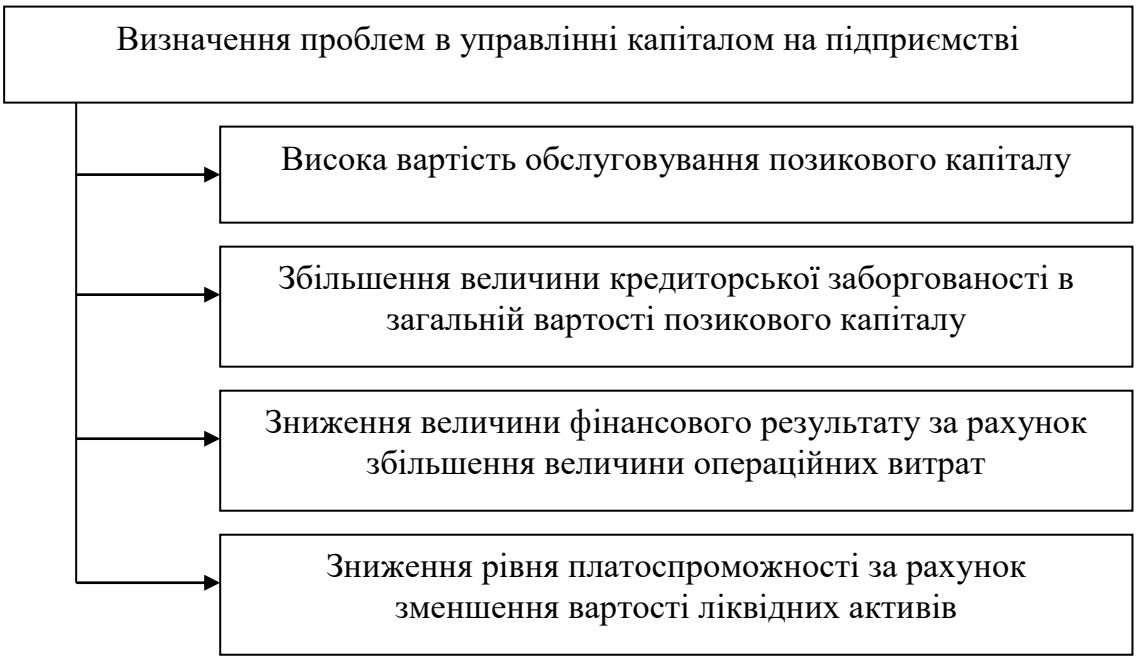

Рис. 3.4 – Перелік проблем в управлінні капіталом на підприємстві ТОВ НВГ «Техновін» [37, с.120]

Отже, фінансова стабільність підприємства визначається не тільки спроможністю вчасно погашати свої зобов'язання, а й спроможністю стабільно працювати прибутково, а отримання фінансових, наприклад, кредитів збільшує розмір постійних витрат. У результаті зміни частки постійних і змінних витрат, змінюється запас фінансової міцності, який характеризує зону беззбитковості підприємства, чим він більше, тим стабільніше буде стан підприємства при зміні кон'юнктури ринку, тому підприємство повинно розраховувати запас фінансової міцності при оптимізації структури капіталу. Таким чином, для вирішення вже існуючих проблем в управлінні капіталом на підприємстві необхідно визначити напрями щодо їх вирішення. Отже, розглянемо методи оцінки ефективності запропонованих шляхів вирішення проблем щодо оптимізації капіталу у рис. 3.5. для ТОВ НВГ «Техновін» більш детально. Використання бальної оцінки рівня оптимізаційної структури капіталу – це метод кількісного аналізу, який дозволяє оцінити, наскільки ефективною є структура капіталу підприємства з точки зору досягнення оптимального співвідношення між власним і залученим капіталом. Особливості методу: простота в застосуванні; об'єктивність за рахунок кількісних критеріїв; порівнюваність між підприємствами.

Рис. 3.5 – Напрями щодо вирішення проблем в управлінні капіталом ТОВ НВГ «Техновін» [38, с.81]

Розрахунок показників стійкості, операційного важеля та фінансового важеля дозволяє комплексно оцінити фінансову стабільність підприємства, рівень його ризику та чутливість прибутку до змін у виручці й структурі капіталу. Сценарна модель – це метод фінансового аналізу, який дозволяє оцінити, як різні варіанти змін у структурі капіталу (співвідношення власного і позикового капіталу) вплинуть на ключові фінансові показники підприємства. Вона широко використовується для підтримки рішень щодо оптимізації структури капіталу та управління фінансовими ризиками. Особливості методу: враховує ризики та невизначеність; дозволяє візуально порівняти наслідки рішень; сприяє ухваленню збалансованих управлінських рішень щодо структури капіталу.Таким чином, у процесі фінансово-господарської діяльності підприємство ТОВ НВГ «Техновін» застосовує капітал як ключовий виробничий та інвестиційний ресурс, ефективне використання якого має забезпечити максимальну результативність при

мінімальних витратах і ризиках. Крім того, капітал виконує й аналітичну функцію, оскільки містить важливу інформацію, що може бути використана в управлінні підприємством на основі аналізу його руху в межах господарського циклу.

Напрями підвищення ефективності управлінських рішень у системі оптимізації структури капіталу ТОВ НВГ «Техновін» передбачають насамперед удосконалення загального співвідношення між власними й позиковими ресурсами з урахуванням критерію фінансового ризику. Це безпосередньо пов'язано з вибором джерел формування капіталу та їхньою вартістю, що визначає рівень навантаження на підприємство в умовах економічної невизначеності. Одним з важливих аспектів при прийнятті рішень щодо оптимізації структури капіталу є не лише ідентифікація ризиків, але й оцінка потенційної прибутковості капіталу з урахуванням впливу цих ризиків. Також ключовим напрямом є забезпечення фінансової стабільності підприємства, що полягає у здатності не лише своєчасно обслуговувати наявні зобов'язання, а й систематично генерувати прибуток. При зростанні частки ризикового капіталу важливо оцінювати можливість його погашення без порушення фінансової рівноваги підприємства, що забезпечить довгострокову стійкість бізнесу в умовах змін ринкової кон'юнктури. Також доцільно рекомендувати ТОВ НВГ «Техновін» впровадити ефективнішу стратегію фінансування активів через удосконалення структури капіталу. Серед доступних варіантів фінансування виокремлюють три основні підходи: консервативний, агресивний та збалансований (компромісний). Консервативна модель передбачає покриття потреб у необоротних активах, стабільній частині й частково змінній частині оборотних активів переважно за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань. Агресивна стратегія передбачає фінансування тільки необоротних активів такими джерелами, що значно підвищує ризики ліквідності. Компромісний підхід, який передбачає фінансування необоротних і постійної частини оборотних активів власними коштами та довгостроковими зобов'язаннями, дозволяє збалансувати ризик і витрати на капітал. З огляду на фінансові показники підприємства, саме компромісна

стратегія є найбільш доцільною для забезпечення його стабільності та подальшого зростання. Отже, подальше підвищення прибутковості діяльності ТОВ НВГ «Техновін» за умови достатнього обсягу капіталу та його раціонального розподілу є ключовим чинником сталого розвитку. В умовах сучасної економіки, яка супроводжується високим рівнем системних ризиків, ефективне управління капіталом набуває особливої ваги, оскільки саме воно забезпечує стабільність фінансів, ліквідність та задоволення стратегічних і операційних потреб підприємства.

3.3 Моделювання впливу запропонованих заходів на результативність підприємства

Представимо комплексне моделювання результативності запропонованого механізму оптимізації капіталу на прикладі діяльності ТОВ НВГ «Техновін» у 2023–2024 роках. Методика включає поетапний аналіз фінансових показників, розрахунок важелів прибутковості, сценарне прогнозування та діагностику фінансових ризиків. Основою для моделювання слугують дані офіційної фінансової звітності підприємства (додатки А та Б), що дозволяє забезпечити практичну достовірність розрахунків.

Етап 1. Визначення оптимальної структури капіталу

Аналіз фінансової стійкості підприємства розпочинається із бальної оцінки фінансових показників. Використовуються такі групи показників ліквідності, фінансової стійкості, фінансового левериджу, рентабельності. Розглянемо вищезазначені показники для визначення оптимальної структури капіталу за допомогою табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Початкові дані ТОВ НВГ «Техновін» за 2023-2024рр. для здійснення розрахунків за допомогою бальної моделі оцінки [1, Дод. А, Дод. Б]

Показники	2023р.	2024р.
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,3	1,23
Коефіцієнт рентабельності капіталу	0,126	0,239
Коефіцієнт фінансової залежності	1,96	1,59
Коефіцієнт фінансового левериджу	4,8	5,3

На основі аналізу парної кореляції ми відокремлюємо чотири основних показників, розглянемо це у табл. 3.2..

Таблиця 3.2 – Еталоні значень показників оцінки стану капіталу ТОВ НВГ «Техновін» з метою оцінки рівня фінансової стійкості та платоспроможності [1]

Показник	Еталонне значення показника	Показник	Еталонне значення показника
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,5	Коефіцієнт фінансового левериджу	< 0,25
Коефіцієнт фінансової залежності	2,0	Коефіцієнт рентабельності капіталу	> 0,15

Наступним кроком у формуванні методики вибору оптимального варіанта фінансування підприємства є визначення меж коливань кожного з ключових показників і надання їм числової оцінки у баловій формі. Для ілюстрації цього процесу звернемося до таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Модель бальної оцінки показників, що характеризують стан ефективності оптимізації капіталу та рівень фінансової стійкості підприємства [1]

Показник	Межі інтервалу	Бальна оцінка	Показник	Межі інтервалу	Бальна оцінка
Коефіцієнт загальної ліквідності	> 1,5 1,5 1,48-1,39 1,38-1,27 1,26-1,15 1,14-1,03 1,02-0,91 < 0,9	25 21 17 13 9 5 0 -5	Коефіцієнт рентабельності капіталу	> 0,15 0,15 0,14-0,12 0,11-0,9 0,08-0,05 0,04-0,02 0,01 < 0,01	25 21 17 13 9 5 0 -5
Коефіцієнт фінансового левериджу	< 0,25 0,25 0,26-0,29 0,29-0,34 0,35-0,37 0,38-0,42 0,42-0,45 > 0,45	25 21 17 13 9 5 0 -5	Коефіцієнт фінансової залежності	< 2,0 2,0-1,9 1,89-1,85 1,84-1,8 1,79-1,75 1,74-1,7 1,69-1,65 > 1,64	25 21 17 13 9 5 0 -5

Далі визначимо кількість балів по розрахунку основних показників, що характеризують стан оптимізації капіталу та рівень фінансової стійкості ТОВ НВГ «Техновін» у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Бальна оцінка показників, що характеризують стан ефективності використання капіталу та рівень фінансової стійкості ТОВ НВГ «Техновін» [1, 2]

Показники	2023р.	2024р.	Прогнозне значення	Зміна	
Поточний стан показників				Прогноз-2023р.	Прогноз-2024р.
Коефіцієнт загальної ліквідності	25	25	25	-	-
Коефіцієнт рентабельності капіталу	25	25	25	-	-
Коефіцієнт фінансової залежності	25	21	25	-	4
Коефіцієнт фінансового левериджу	21	21	25	4	4
Всього	96	92	100	4	8

Джерело: розроблено автором на основі [1,2]

На наступному етапі дослідження визначимо рейтингову оцінку стану фінансової стійкості підприємства за допомогою табл. 3.5..

Таблиця 3.5 – Рейтинг оцінки стану ефективності оптимізації капіталу та рівень фінансової стійкості, платоспроможності підприємства [1]

Кількість балів	Стан ефективності використання капіталу та рівень фінаносої стійкості та платоспроможності
100-69	Низька залежність від позикового капіталу
69-52	Середня залежність від позикового капіталу
52-37	Задовільна залежність від позикового капіталу
37-21	Збільшення рівня залежності від позикового капіталу
21-0	Висока залежність від позикового капіталу

На основі розрахунків ТОВ НВГ «Техновін» демонструє тенденцію до зниження залежності від зовнішніх джерел фінансування**,** що відображено у межах 69–100 балів рейтингу.

Етап 2. Аналіз ефективності фінансових результатів

Здійснимо оцінку впливу впровадження механізму оптимізації капіталу на фінансові результати діяльності ТОВ НВГ «Техновін», розрахунок величини операційного та фінансового важелів, початкові дані надані у табл 3.6.

Таблиця 3.6. – Початкові дані для розрахунку показників операційного та фінансового важелів в рамках моделі оцінки ефективності управління капіталом ТОВ НВГ «Техновін» [1]

Найменування показників	2024р.	Прогноз зміни показника, %	Обґрунтування зміни значення показника
Чистий дохід, грн.	3352792	+10,0	За рахунок збільшення попиту, оптимізація цін, підвищення якості та впровадження програм лояльності
Собівартість, грн.	1094049	-5,0	За рахунок скорочення операційних витрат
Валовий прибуток, грн.	2258743	+17,2	За рахунок збільшення доходу від реалізації та скорочення витрат
Змінні витрати у собівартості, грн.	601726,95	-2,0	За рахунок скорочення величини витрат на обслуговування позикового капіталу
Постійні витрати, грн.	492322,05	-3,0	За рахунок скорочення витрат на енергію та оплату опалення

На основі визначених даних розрахуємо маржинальний дохід підприємства (Мд):

$$М_д = В_р – З_{зм} = П_р + З_{пост}$$

де: $В_р$ – виручка (чистий дохід) від реалізації, $З_{зм}$ – змінні витрати підприємства, $П_р$ – прибуток підприємства; $З_{пост}$ – постійні витрати підприємства. (3.1.)

Звідси валовий операційний прибуток обчислюється як різниця між маржинальним (вкладеним) доходом і постійними витратами:

$$П_р = М_д – З_{пост} \qquad (3.2.)$$

Точка беззбитковості в натуральних одиницях для розраховується таким чином:

$$В_б = З_{пост} / (Ц – З_{зм1})$$

де $З_{зм1}$ – змінні витрати на одиницю продукції. (3.3.)

Питомий маржинальний дохід ($М_п$) відображає внесок одиниці в покриття постійних витрат і отримання прибутку і є різницею між ціною реалізації одиниці виробу і змінними витратами від неї:

$$М_{уд} = Ц – З_{пер1} \qquad (3.4.)$$

Розрахунок прогнозного прибутку здійснюємо за формулою:

$$Пр = Qпр * (Цпр – Ззм) – Зпост$$

де $Q_{пр}$– прогнозний обсяг реалізації, $Ц_{пр}$ – прогнозна ціна реалізації (3.5.)

Результати розрахунку визначених показників оформимо у вигляді

табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Розрахунок показників оцінки ефективності побудованого механізму оптимізації капіталу ТОВ НВГ «Техновін» [1, 5]

Показники	2024р.	Прогнозне розрахункове значення	Зміна	
			грн.	%
Маржинальний дохід	2751065	3126277	3752122	13,6
Операційний прибуток	2258743	2648724	389981	17,3
Точка беззбитковості	426	345	-81	-19,0
Прогнозний прибуток	2114234	2435634	321400	15,2

У результаті впровадження механізму оптимізації капіталу на ТОВ НВГ «Техновін» спостерігається зростання маржинального доходу на 13,6%, що в абсолютному вираженні становить 375212 грн. Операційний прибуток зріс на 389981 грн або на 17,3%, а точка беззбитковості знизилась на 81 одиницю (19,0%), що свідчить про зменшення критичного обсягу реалізації для досягнення нульового прибутку.

Розрахунки, наведені у табл. 3.8, засвідчують покращення ключових фінансових індикаторів, пов'язаних із прибутковістю та фінансовою стійкістю підприємства: частка маржинального доходу у виручці зросла на 0,03 п.п., а запас фінансової стійкості — на 374997 грн (14,3%). Це свідчить про підвищення здатності підприємства витримувати несприятливі зміни зовнішнього середовища та підтверджує ефективність впровадженого механізму управління капіталом.

Таблиця 3.8 – Розрахунок показників оцінки фінансової стійкості в умовах впровадження механізму оптимізації капіталу на ТОВ НВГ «Техновін» [1, 5]

Показники	2024р.	Прогнозне розрахункове значення	Зміна	
			грн.	%
Чистий дохід, грн.	3352792	3688071	335279	10,0
Собівартість продукції, грн.	1094049	1039346	-547023	-5,0
Валовий прибуток, грн.	2258743	2648725	389982	17,2
Змінні витрати в собівартості, грн.	601727	589982	-11745	-2,0
Постійні витрати, грн.	492322	477552	-14770	-3,0
Маржінальній дохід, грн.	2751065	3126277	375212	13,6
Частка маржинального доходу в обсягу реалізації	0,82	0,85	0,03	3,65
Поріг рентабельності, грн.	733813	694097	-39716	-5,41
Запас фінансової стійкості, грн.	2618977	2993974	374997	14,3

Етап 3. Важелі прибутковості

Розрахуємо величину операційного важеля за формулою (ЕОВ):

$$ЕОВ = (В_р – З_{зм}) / ВП$$

де $В_р$ – виручка від реалізації, $З_{зм}$ – змінні витрати; ВП – валовий прибуток. (3.6.)

Розрахуємо величину фінансового важеля за формулою (ЕФВ):

$$ЕФВ = (1 – С) * (Р_а – В) * ПЗ / ВК$$

де С – ставка податку на прибуток, $Р_а$– рентабельність активів, %; В – середня ставка відсотків, %; ПЗ – позиковий капітал; ВК – власний капітал. (3.7.)

Далі за допомогою наступної табл. 3.9 розрахуємо показники операційного та фінансового важеля для ТОВ НВГ «Техновін» в умовах впровадження механізму оптимізації капіталу.

Таблиця 3.9 – Розрахунок показників операційного та фінансового важеля для ТОВ НВГ «Техновін» в умовах впровадження механізму оптимізації капіталу [1]

Показники	2024р.	Прогнозне розрахункове значення	Зміна	
			грн.	%
Чистий дохід, грн.	3352792	3688071	335279	10,0
Собівартість продукції, грн.	1094049	1039346	-547023	-5,0
Валовий прибуток, грн.	2258743	2648725	389982	17,2
Змінні витрати в собівартості, грн.	601727	589982	-11745	-2,0
Постійні витрати, грн.	492322	477552	-14770	-3,0
Маржінальній дохід, грн.	2751065	3126277	375212	13,6
Операційний важель	0,73	1,17	0,44	60,2
Рентабельність активів %	35,5	40,5	5,0	14,1
Середня ставка відсотків %	25,5	25,5	-	-
Величина позикового капіталу	3334434	3000991	-333443	-10,0
Величина власного капіталу	5801300	6381430	580130	10,0
Фінансовий важель	5,3	5,8	0,5	9,5

Таким чином, на основі здійснених розрахунків, можна зробити наступні висновки. При використанні нового механізму управління капіталом необхідно було реалізувати продукції на суму 694097 грн., а в умовах 2024р. необхідно реалізувати продукцію на 733813 грн., щоб покрити всі витрати. При такій виручці рентабельність дорівнює нулю. Величина чистої виручки від реалізації склала по новому методу управління – 3688071 грн., а в 2024р. – 3352792 грн., що вище за поріг рентабельності на 2993974 грн. та на 2618979 грн. відповідно, це і є запасом фінансової міцності.

Етап 4. Сценарна модель

Далі, за допомогою методу сценарної моделі можна визначити варіант зміни величини капіталу в умовах використання механізму управління оптимізації капіталу з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх ризиків в табл. 3.10.. Далі визначимо фактори, що впливають на ймовірність зміни власного капіталу ТОВ НВГ «Техновін» згідно сценарної моделі за допомогою табл.3.11. Далі здійснемо необхідні розрахунки в рамках використання сценарної моделі для ТОВ НВГ «Техновін» згідно наданої у табл. 3.12 оцінки впливу факторів на зміну ймовірності величини власного капіталу. Для другого варіанту по сценарній моделі розглянемо табл.3.13. Для третього варіанту по сценарній моделі розглянемо табл.3.14.

Таблиця 3.10 – Початкові дані ТОВ НВГ «Техновін» для розрахунків за допомогою сценарної моделі оцінки зміни величини власного капіталу в рамках механізму оптимізації [2]

Ймовірність зміни величини власного капіталу	Перший варіант зміни величини капіталу з урахуванням впливу ризиків, %	Другий варіант зміни величини капіталу з урахуванням впливу ризиків, %	Третій варіант зміни величини капіталу з урахуванням впливу ризиків, %
Рівень зміни до 49,5% з ймовірністю 25,0%	49,5	29,4	28,3
Рівень зміни до 52,1% з ймовірністю 50,0%	52,1	35,2	20,6
Рівень зміни до 65,8% з ймовірністю 25,0%	65,8	40,6	32,1

Таблиця 3.11 – Фактори впливу на визначення ступеню ймовірності зміни величини власного капіталу ТОВ НВГ «Техновін» [2]

Ймовірність зміни величини власного капіталу	Фактори впливу на визначення ймовірність зміни власного капіталу				
	Зміна попиту споживачів послуг, %	Прогнозний рівень інфляції, %	Зміна величини операційних витрат, %	Зміна рівня довіри споживачів	Зміна діючі системи лояльності до клієнтів
Рівень зміни до 49,5% з ймовірністю 25,0%	Збільшення на 10,0-15,0	3,5	Зменшення на 5,0-5,5	Збільшення на 12,0-13,0	Збільшення на 3,0-4,0
Рівень зміни до 52,1% з ймовірністю 50,0%	Збільшення на 12,0-14,0	4,0	Збільшення на 5,5-6,0	Збільшення на 12,5-13,5	Збільшення на 4,5-5,5
Рівень зміни до 65,8% з ймовірністю 25,0%	Збільшення на 9,0-12,0	4,3	Зменшення на 6,5-7,0	Збільшення на 14,0-14,5	Збільшення на 5,5-6,0

Таблиця 3.12 – Розрахунок показників сценарної моделі оцінки зміни величини власного капіталу ТОВ НВГ «Техновін» в рамках механізму оптимізації капіталу (перший варіант) [18]

Назва показників моделі	Формула для розрахунку показників	Розрахунок показників
Показник дисперсії	$D = \sum(xi - M(xi))^2 * pi$; $M(x) = \sum xi * pi$;	M (x) = 49,5 * 0,25 + 52,1 * 0,5 + 65,8 * 0,25 = 54,95 млн. грн. $D = (49,5 - 54,95)^2 * 0,25 + (52,1 - 54,95)^2 * 0,5 + (65,8 - 54,95)^2 * 0,25 = 7,42 + 4,06 + 29,43 = 40,91$
Показник середньоквадратичного відхилення	$d = \sqrt{D}$;	$\sqrt{40,91} = 6,39\%$
Коефіцієнт варіації	К = d / хср:	6,39 / 55,8 * 100% = 11,4%
Размах варіації	R = xmax – xmin	65,8 – 49,5 = 16,3%

Таблиця 3.13 – Розрахунок показників сценарної моделі оцінки зміни величини капіталу ТОВ НВГ «Техновін» в рамках механізму оптимізації капіталу (другий варіант) [18]

Назва показників моделі	Формула для розрахунку показників	Розрахунок показників
Показник дисперсії	$D = \sum(xi - M(xi))^2 * pi$; $M(x) = \sum xi * pi$;	M (x) = 29,4 * 0,25 + 35,2 * 0,5 + 40,6 * 0.25 = 35,1 млн. грн. $D = \sum(xi - M(xi))^2 * pi = (29,4 - 35,1)^2 * 0,25 + (35,2 - 35,1)^2 * 0,5 + (40,6 - 35,1)^2 * 0,25 = 8,12 + 0,005 + 7,56 = 15,68.$
Показник середньоквадратичного відхилення	$d = \sqrt{D}$;	$\sqrt{15,68} = 3,95\%$.
Коефіцієнт варіації	К = d / хср:	3,95 / 35,07 * 100% = 11,2%.
Размах варіації	R = xmax – xmin	40,6 – 29,4 = 11,2%.

Таблиця 3.14 – Розрахунок показників сценарної моделі оцінки зміни величини капіталу ТОВ НВГ «Техновін» в рамках механізму оптимізації капіталу (третій варіант) [18]

Назва показників моделі	Формула для розрахунку показників	Розрахунок показників
Показник дисперсії	$D = \sum(xi - M(xi))^2 * pi$; $M(x) = \sum xi * pi$;	M (x) = 28,3 * 0,25 + 20,6 * 0,5 + 32,1 * 0,25 = 25,39 млн. грн. $D = \sum(xi - M(xi))^2 * pi = (28,3 - 25,39)^2 * 0,25 + (20,6 - 25,39)^2 * 0,5 + (32,1 - 25,39)^2 * 0,25 = 2,11 + 11,47 + 11,25 = 24,83.$
Показник середньоквадратичного відхилення	$d = \sqrt{D}$;	$\sqrt{24,83} = 4,98$ млн. грн.
Коефіцієнт варіації	К = d / хср:	4,98 / 27,0 * 100% = 18,4%.
Размах варіації	R = xmax – xmin	32,1 – 20,6 = 11,5%

Етап 5. Чутливість до змін

Далі визначимо чутливість зміни показників оцінки оптимізації капіталу для ТОВ НВГ «Техновін» за допомогою табл.3.15. Таким чином, найбільш привабливим методом щодо оцінки чутливості показників в процесі зміни оптимізаційної структури капіталу для ТОВ НВГ «Техновін» є сценарна модель згідно якої отримаємо збільшення рівня фінансової стійкості на 5,5%, зменшення величини WACC на 4,0%, збільшення показника рентабельності капіталу на 3,0%, що підтверджує ефективність даної обраної моделі.

Таблиця 3.15 – Оцінка чутливості зміни показників оптимізації капіталу для підприємства ТОВ НВГ «Техновін» [2]

Методи	Оцінка чутливості щодо зміни показників оптимізації капіталу		
	Рівень фінансової стійкості	WACC	Рентабельність капіталу
Бальна оцінка рівня оптимізаційної структури капіталу	Збільшення на 5,0%	Зменшення на 4,5%	Збільшення на 2,5%
Модель оцінки показників стійкості, операційного та фінансового важелів	Збільшення на 4,5%	Зменшення на 3,5%	Збільшення на 2,0%
Сценарна моделі оцінки змін у структурі капіталу	Збільшення на 5,5%	Зменшення на 4,0%	Збільшення на 3,0%

Етап 6. Вбудування моделей діагностики ризику

На завершальному етапі оцінювання ефективності запропонованого механізму оптимізації капіталу ТОВ НВГ «Техновін» було здійснено діагностику фінансової стійкості підприємства із застосуванням трьох найвідоміших аналітичних моделей прогнозування ризику банкрутства.

Модель Альтмана (Altman Z-Score Model)- ця модель використовується для оцінки ймовірності банкрутства промислових підприємств та включає п’ять фінансових коефіцієнтів:

$$Z=1,2\cdot X1+1,4\cdot X2+3,3\cdot X3+0,6\cdot X4+1,0\cdot X5$$

Де X1 = Оборотні активи – поточні зобов’язання / Активи,

X2 = Нерозподілений прибуток / Активи ,

X3 = Операційний прибуток / Активи ,

X4 = Власний капітал / Залучений капітал,

X5 = Виторг / Активи (3.8)

Значення Z-рахунку за моделлю Альтмана для ТОВ НВГ «Техновін» у 2024 році становить 2,38, що потрапляє до так званої «сірої зони» (1,8 < Z < 2,99). Це свідчить про задовільний фінансовий стан підприємства: воно не перебуває у кризі, однак і не є повністю захищеним від фінансових ризиків. У такій ситуації доцільним є постійний моніторинг ключових показників, зокрема ліквідності, рентабельності та структури капіталу. За умов ефективного управління підприємство має потенціал покращити свої позиції та досягти повної фінансової стабільності.

Модель Таффлера (Taffler Z-Score) –це Британська модель, що краще адаптована до непублічних підприємств. Має вигляд:

$$Z=0.53 \cdot X1+0.13 \cdot X2+0.18 \cdot X3+0.16 \cdot X4Z$$

Де X1 = Прибуток до сплати податків / Короткострокові зобов'язання;

X2 = Оборотні активи / Загальні активи;

X3 = Короткострокові зобов'язання / Оборотні зобов'язання;

X4 = Виторг / Активи (3.9)

Індекс Таффлера, розрахований для ТОВ НВГ «Техновін», становить Z = 0,86, що суттєво перевищує критичну межу у 0,2, встановлену як індикатор потенційної фінансової нестабільності. Це свідчить про задовільний фінансовий стан підприємства, відсутність ризику банкрутства у короткостроковій перспективі та ефективне управління короткостроковими зобов'язаннями.

Такий результат пояснюється зростанням прибутковості, покращенням співвідношення оборотних активів до загальних активів, а також ефективним використанням внутрішніх ресурсів. Позитивне співвідношення прибутку до короткострокових зобов'язань і високий рівень виручки порівняно з активами свідчать про стійкість ліквідності підприємства.

Таким чином, модель Таффлера підтверджує належну фінансову стійкість ТОВ НВГ «Техновін» та ефективність застосованого механізму оптимізації капіталу, що дозволяє підприємству не лише стабільно функціонувати, але й орієнтуватися на подальший розвиток і зростання фінансових результатів.

Коефіцієнт Бівера (Beaver’s Cash Flow Coverage Ratio) оцінює платоспроможність за формулою:

Коефіцієнт покриття=Грошовий потік/Загальні зобов’язання (3.10)

Коефіцієнт покриття грошовим потоком загальних зобов’язань ТОВ НВГ «Техновін», розрахований за моделлю Бівера, становить 0,42, що суттєво перевищує критичний поріг 0,20. Це свідчить про достатній запас ліквідності підприємства та його здатність своєчасно обслуговувати як поточні, так і довгострокові зобов’язання без залучення зовнішнього фінансування. Такий результат є показником ефективного управління грошовими потоками та стабільного фінансового стану компанії. У контексті реалізованого механізму оптимізації капіталу це також означає, що ризик втрати платоспроможності зведено до мінімуму. Запропонований механізм оптимізації капіталу ТОВ НВГ «Техновін» продемонстрував високу практичну ефективність. На всіх етапах аналізу підтверджено позитивну динаміку фінансових показників: зросли маржинальний дохід та операційний прибуток, знизилась точка беззбитковості, покращився запас фінансової стійкості. Розрахунки операційного й фінансового важелів засвідчили зростання гнучкості підприємства до коливань ринку, а сценарна модель дозволила врахувати потенційні ризики та визначити оптимальний варіант розвитку. Застосування моделей Альтмана, Таффлера та Бівера підтвердило задовільний фінансовий стан підприємства, наявність достатнього запасу платоспроможності та низький рівень ризику банкрутства. Запропонований механізм є доцільним для впровадження як елемент стратегічного управління фінансами. Його реалізація сприятиме зміцненню фінансової стійкості, підвищенню рентабельності та забезпеченню сталого розвитку ТОВ НВГ «Техновін».

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній бакалаврській роботі всебічно досліджено теоретичні, методичні та прикладні аспекти формування та оптимізації структури капіталу підприємства. На основі системного підходу до аналізу капіталу розкрито сутність цього економічного ресурсу, визначено його роль у забезпеченні фінансової стійкості, прибутковості та конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. У роботі поєднано класичні концепції управління капіталом із сучасними інструментами фінансової діагностики та сценарного моделювання. Проведене емпіричне дослідження на прикладі ТОВ НВГ «Техновін» дозволило виявити ключові проблеми у структурі капіталу, обґрунтувати напрями її вдосконалення та запропонувати ефективні механізми оптимізації з урахуванням впливу ризиків. За підсумками дослідження сформульовано низку висновків:

1. У результаті теоретичного узагальнення поняття капіталу підприємства було встановлено, що капітал є базовим елементом фінансової системи підприємства, який охоплює грошові, матеріальні, нематеріальні та інтелектуальні ресурси. У роботі проаналізовано різні підходи до тлумачення економічної сутності капіталу, що дозволило виокремити його як багатовимірну економічну категорію. Проведено класифікацію капіталу за низкою ознак: формами власності, способами інвестування, участю у кругообігу, функціональним призначенням. Обґрунтовано, що від вибору структури капіталу залежать можливості підприємства щодо фінансування інвестицій, підтримки ліквідності та реагування на зовнішні загрози. Визначено ключові функції капіталу — фінансова, виробнича, інвестиційна, регуляторна та оцінна. Показано, що капітал не лише забезпечує функціонування підприємства, а й виступає критерієм оцінки його ефективності. Різноманіття підходів до трактування поняття «капітал» підкреслює необхідність його адаптивного розуміння залежно від умов ринку. Зазначено, що саме структура капіталу є важливим об'єктом управлінського впливу, що вимагає стратегічного підходу.

2. У межах роботи теоретичного етапу дослідження здійснено порівняльний аналіз класичних і сучасних підходів до оптимізації структури капіталу. Класичні фінансові теорії, зокрема модель Модільяні–Міллера, описують ідеальні умови ринку та пропонують концептуальні засади для формування фінансової структури. Однак ці підходи недостатньо враховують нестабільність економічного середовища, регуляторні ризики та поведінкові відхилення у прийнятті рішень. Сучасні концепції охоплюють інструменти цифрових фінансів, вплив ESG-факторів, динаміку поведінки інвесторів та гнучке сценарне планування. Визначено, що ефективне управління капіталом повинно поєднувати фундаментальні положення фінансової теорії з адаптивними підходами, що враховують ризики та стратегії зростання. Особливу увагу приділено аналізу впливу FinTech-рішень, таких як токенізація активів та краудфандинг. Зроблено висновок, що інтеграція традиційних і інноваційних механізмів дозволяє підвищити гнучкість структури капіталу. Запропоновано використовувати гібридні моделі при ухваленні рішень щодо джерел фінансування.

3. Визначено основні принципи управління структурою капіталу, що є основою для розробки оптимізаційних стратегій. Управління капіталом повинно бути орієнтоване на забезпечення фінансової стійкості, зменшення вартості капіталу та максимізацію прибутковості. Обґрунтовано значущість використання показників фінансового важеля, рівня автономії, ризику, маневреності та коефіцієнтів платоспроможності. Побудовано модель механізму оптимізації, яка включає поетапний аналіз структури капіталу, оцінку джерел фінансування, визначення цільового співвідношення власного й позикового капіталу. Визначено, що ефективне управління вимагає не лише формалізованих розрахунків, а й стратегічного бачення ролі капіталу в забезпеченні сталого розвитку підприємства. Запропоновано враховувати стадію життєвого циклу підприємства, галузеву специфіку та рівень ринкової нестабільності при ухваленні рішень щодо структури фінансування. Підкреслено, що оптимізація капіталу повинна бути динамічною та відповідати умовам змінного середовища. Запроваджено підхід до

визначення оптимального співвідношення капіталу за критеріями вартості, прибутковості та ризику.

4. Проведено поглиблений аналіз фінансового стану ТОВ НВГ «Техновін» з метою оцінки поточної структури капіталу. На основі фінансової звітності підприємства за 2022–2024 роки обчислено динаміку власного капіталу, довгострокових та короткострокових зобов’язань. Виявлено зростання питомої ваги власного капіталу, що свідчить про позитивну динаміку щодо фінансової незалежності. Разом із цим спостерігається скорочення поточних зобов’язань, зокрема за розрахунками з кредиторами, що зменшує ризики втрати ліквідності. Встановлено, що підприємство поступово зменшує залежність від зовнішніх джерел фінансування. Проведено структурний аналіз компонентів капіталу, зокрема додаткового та пайового, та визначено їх стабільність у часовому розрізі. Також надано оцінку змінам у довгостроковому капіталі, де простежується зниження частки кредитного навантаження. Висновки цього етапу стали базою для формування рекомендацій з подальшої оптимізації структури.

5. В рамках ідентифікації фінансових ризиків і рівня загроз банкрутства застосовано моделі Альтмана, Таффлера та Бівера. Ці інструменти дозволили здійснити кількісну оцінку ризику втрати платоспроможності на основі розрахунку інтегрованих показників. Застосування моделей дало змогу порівняти отримані значення з нормативними межами і визначити фінансову зону безпеки, в якій перебуває підприємство. За результатами обчислень встановлено, що ТОВ НВГ «Техновін» демонструє стабільний рівень фінансової стійкості та низьку ймовірність кризових явищ. Діагностика за трьома моделями підтвердила узгодженість висновків і надала підстави для прогнозування фінансової поведінки підприємства в середньостроковій перспективі. Методика виявилася ефективною для інтеграції у систему управлінського аналізу підприємства. Крім того, моделі забезпечують можливість порівняльного аналізу з іншими суб’єктами господарювання. Отримані результати можуть бути використані для формування стратегії фінансової безпеки.

6. Оцінка структури капіталу підприємства виявила необхідність перегляду джерел фінансування з метою зміцнення фінансової стійкості. Було встановлено, що зростання частки власного капіталу дозволяє зменшити залежність від короткострокових зобов’язань та уникнути ризику втрати ліквідності в умовах нестабільності. Водночас важливою є оптимізація довгострокових зобов’язань через реструктуризацію боргових зобов’язань та зменшення витрат на обслуговування кредитів. Результати аналізу свідчать про раціональне використання фінансових ресурсів, проте наявні резерви підвищення ефективності. Визначено, що оптимальною є структура, яка забезпечує гнучкість і стійкість фінансових потоків. Пропонується використовувати диверсифіковану модель джерел фінансування з акцентом на реінвестування прибутку. У роботі проаналізовано можливості зміни співвідношення між власним та позиковим капіталом залежно від умов зовнішнього середовища. Отримані результати використовуються як основа для моделювання альтернативних фінансових стратегій.

7. Розроблено комплекс заходів щодо оптимізації структури капіталу на основі кількісних інструментів фінансового аналізу. Запропоновано використання показників маржинального доходу, операційного та фінансового важелів, що дозволяє оцінити чутливість прибутку до змін у доходах та витратах. Також розраховано запас фінансової стійкості та точку беззбитковості, що забезпечило базу для обґрунтування сценарних управлінських рішень. Результати показали, що застосування цих інструментів дозволяє зміцнити контроль над витратами й підвищити прибутковість. Визначено оптимальне співвідношення джерел фінансування, яке забезпечує мінімізацію фінансових ризиків і зростання рентабельності. Запропоновані заходи можуть бути інтегровані у фінансову стратегію підприємства. Методика адаптована до особливостей українського бізнес-середовища. Комплекс інструментів може бути використаний для ухвалення рішень як у поточному, так і у стратегічному періоді.

8. Проведене сценарне моделювання дозволило оцінити ефективність управлінських рішень у трьох альтернативних варіантах. Перший сценарій

визначено як базовий і такий, що відображає поточну структуру капіталу без змін. У другому варіанті зафіксовано підвищення маржинального доходу на 13,6%, зростання операційного прибутку на 17,3% та зниження точки беззбитковості на 19,0%. Цей варіант продемонстрував найкраще співвідношення ризику і результативності, що підтверджено низьким коефіцієнтом варіації (11,2%). Третій сценарій мав найбільший потенціал прибутковості, але супроводжувався підвищеним ризиком фінансової нестабільності. Усі сценарії базуються на оцінці впливу внутрішніх та зовнішніх факторів, що посилює прикладну цінність результатів. Застосування сценарного підходу дозволяє адаптувати структуру капіталу до змін макроекономічної ситуації. Такий підхід може бути рекомендований як універсальний інструмент фінансового планування.

9. Практична значущість роботи полягає у можливості застосування запропонованих інструментів на підприємстві та в ширшому управлінському контексті. Розроблена методика дозволяє підприємствам здійснювати адаптивне управління структурою капіталу на основі фінансового аналізу, моделювання та прогнозування. Вона придатна до впровадження у системи стратегічного планування, фінансового контролінгу та управління ризиками. Отримані результати можуть використовуватись при ухваленні рішень щодо реструктуризації заборгованості, реінвестування прибутку або залучення нових джерел фінансування. Робота також має потенціал бути корисною для аналітиків, фінансових менеджерів і власників бізнесу в умовах нестабільної економіки. Запропоновані рекомендації сприяють зниженню витрат на капітал, підвищенню його ефективності та посиленню конкурентоспроможності. Узагальнені висновки можуть бути адаптовані до підприємств різних галузей економіки. Таким чином, дослідження має не лише теоретичне, а й практичне значення для сучасної фінансової науки й бізнес-практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк І.А. Фінанси підприємств: Учбовий курс / І.А. Бланк. – 3-е вид., перероб. та доп. – К.: Ніка-Центр, Ельга, 2016. – 656 с.

2.Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна; Дніпропетровський ун-т економіки та права. – К.: «ЦНЛ», 2012. – 520 с.

3.Мацелюх Н.П. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка: Навч. посіб. 2-ге вид. перероб та доп. / Мацелюх Н.П., Максименко І.А. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 382 с.

4.Круш П.В. Економіка підприємства: навчальний посібник. / Круш П.В., Подвігіна В.І, Сердюк Б.М. та ін. – К. : Ельга-Н, КНТ, 2014. – 780 с.

5.Фінанси підприємств: Підручник. К.: КНЕУ / Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.; кер. Кол.авт і наук. Ред.. проф. А.М. Поддєрьогін. – восьме вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2018. – 519 с .

6.Фінансовий контролінг: навч. посіб. / О.О. Терещенко, Н.Д. Бабяк. – К.: КНЕУ, 2016. – 408 с.

7.Абаж М.С. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства / М.С. Канж, О.В. Сухов. – К: «А.С.К.», 2017. – 213 с.

8.Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / О.А. Грішнова. – 3-тє видання, випр. і допов. – К.: Знання, КОО, 2009. – 559 с.

9.Качан Є.П. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. посіб. / Є.П. Качан, О.П. Дяків, В.М. Островерхов та ін.; За ред. Є.П. Качана. – К.: Знання, 2013. – 407 с.

10.Сідун В.А. Економіка підприємства: навч. посіб. / В.А. Сідун, Ю.В. Пономарьова. – К. ЦНЛ, 2016. – 476 с.

11.Єременко В.О. Підвищення продуктивності: теорія, досвід, шлях

України / В.О. Єременко. – Краматорськ: Видавництво Центру продуктивності Міністерства праці та соціальної політики України, 2013. – 398 с.

12.Гетьман О.О. Економіка підприємства: Навчальний посібник / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал,; Мін-во освіти і науки України, Дніпропетровський ун-т економіки і права. – К.: Центр навчальної літератури, 2017. – 487 с.

13. Рибіцька А. Управління капіталом підприємства на основі оптимізації структури позикового капіталу. *Фінансовий простір*. 2019. № 2(14). С. 144–148.

14.Метеленко Н.Г. Економіка підприємства: основи теорії та практики: навч. посіб. / Н.Г. Метеленко. – Дон.: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2015. — 222 с.

15.Андрєєва Г.І. Економічний аналіз: навч.-метод. Посібник / Г.І. Андрєєва. – К.: Знання, 2012. — 263 с .

16.Семернікова І.О. Економіка підприємства: Навч. посібник / І.О. Семернікова. – Херсон: ОЛДІ-плюс, 2018. – 312 с.

17.Чумаченко, М.Г. Економічний аналіз: навч. посібник / М. А. Болюх, ред. М.Г. Чумаченко. – 2.вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2010. – 555 с.

18.Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник / Є.В. Мних. – К.: Знання, 2015. – 630 с.

19.Костенко Т.Д Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства / Т.Д. Костенко, Є.О. Підгора, В.С. Рижиков, В.А. Панков, А.А. Герасимов, В.В. Ровенська. – К. : Знання, 2012 – 546 с.

20.Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності: Підручник / Б.В. Гринів. – К.: ЦУЛ, 2019. – 392 с.

21.Черниш С.С. Економічний аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С.С. Черниш. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 310 с.

22.Дорбаток М.І. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.І. Дорбаток, М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, Крейнина М.М. за ред. Акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2015. – 502 с.

23.Семенов Г.А. Організація і планування на підприємстві / Станчевский В.К., Панкова М.О., Семенов А Г., Гребінець К.М. Організація і планування на підприємстві: Навч. посібник – К.: Центр навчальної літератури, 2016. – 528 с.

24. Ситник Г.К. Стратегічне фінансове планування в системі управління підприємством торгівлі *Бізнес Інформ*. 2019. № 9. С. 359–369.

25.Фінанси підприємств: Підручник. К.: КНЕУ / Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.; кер. Кол.авт і наук. Ред.. проф. А.М. Поддєрьогін. – восьме вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2016. – 519 с .

26.Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації: навч. посіб. / В.З. Потій, А.П. Куліш, Н.Д. Бабяк та ін., за наук. ред.. В.З. Потій. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: КНЕУ, 2016. – 237 с.

27.Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації: навч. посіб. / В.З. Потій, А.П. Куліш, Н.Д. Бабяк та ін.; за наук. ред.. В.З. Потій. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: КНЕУ, 2019. – 237 с.

28.Фінанси підприємств: Практикум / М. Д. Білик, Н.Д. Бабяк, О.Б. Соколова . – К.: – Центр учбової літератури, 2013. – 196 с.

29.Фінансовий контролінг: навч. посіб. / О.О. Терещенко, Н.Д. Бабяк. – К.: КНЕУ, 2019. – 408 с.

30.Шемаєва Л.Г. Фінансова безпека підприємств в умовах стратегічного розвитку / Шемаєва Л.Г. Дем'яненко Г.Є. // ВНЗ «Ун-т економіки та права «КРОК», – К. – 2018. – С. 39-40.

31. Порохня В.М., Кухарева Л.В. Оптимізація вартісної структури капіталу підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 1. С. 90–96.

32. Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування. *Ринок цінних паперів України*. 2020. № 5–6.С. 39–44.

33. Шіфріна Н.І. Класифікація активів підприємства за рівнем ліквідності. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 34. С. 347–349.

34. Юдін М.А., Бірам О. Основи оцінки фінансової стійкості. *Актуальні проблеми економіки*. 2021. № 2(116). С. 42–47.

35. Юхименко В. Еволюція концепцій конкуренції: від класичного капіталізму до інноваційно-інформаційної економіки/ *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2010. № 2. С. 17–26.

36. Круш П., Мастюк Д. Еволюція теоретичних підходів визначення сутності капіталу підприємства. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2015. № 12. С. 198–206.

37. Кудіна І. О., Старченко О. С. Власний капітал підприємства як економічна категорія та його облік. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Вип. 5. С. 346–351.

38.Ліпич Л. Капітал в системі управління підприємством. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2022. №647. С. 114-119.

39. Боднарчук А. В. Удосконалення комплексного економічного аналізу власного капіталу. *Бізнес-Інформ*. 2013. № 3. С. 282–285

40. Надбережна Т. А. Вплив структуризації власного капіталу на організацію бухгалтерського обліку. *Економічні науки.* 2010. № 15(1). С. 1–8.

41. Бобяк А.П. Власний капітал підприємства, як економічна категорія, та його облік. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку (РВО)*. 2011. № 1(19). С. 55–58.

42. Фарін В.М., Захаркін О.О. Вартісно-орієнтоване управління на основі стейкхолдерського підходу в контексті інноваційного розвитку підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 10 (160). С. 149–157.

43.Фізим М. О. Збалансована система показників: монографія / М. О. Кизим, А. А. Пилипенко, В. А. Зінченко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2019. – 192 с.

44. Фещенко О.П. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств. *Фінанси, облік і аудит*. 2023. № 19. С. 212–221.

45. Шкарлет С.М. Діагностика потенціалу фінансового стану підприємства у функціональному аспекті його інноваційної політики. *Фінанси, облік і аудит*. 2020. № 18. С. 111–112.

46. Янковець Т.М. Інноваційні стратегії розвитку підприємства як засіб реалізації його потенціалу. *Актуальні проблеми економіки*. 2022. № 2 (104). С. 167–174.

47. Філіппова С.В., Ковтуненко К.В. Інтелектуальний потенціал як головний чинник формування інтелектуального капіталу. *Вісник Національного*

університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2019. № 776. С. 81–86.

48. Баланда А.Л., Надрага В.І. Соціальний капітал підприємства: переваги та ризики прояву. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2019. № 1 (21). С. 37–41.

49.Кізілова А.В. Сутність та функції соціального капіталу підприємств/ А.В. Кізілова // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т екон. пром. – Київ, 2018. – С.250-258.

50. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15

51. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 46. – Ст. 381. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	01	01	23
Підприємство _____ТОВ НВГ «Техновін»_____	за ЄДРПОУ	36003741		
Територія _____	за КОАТУУ	0500000000		
Організаційно-правова форма господарювання ___тов_____	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності 28.99 Виробництво інших машин і устатк спеці призначення, н.в.і.у.	за КВЕД	28.99		

Середня кількість працівників[1] __125_____

Адреса, телефон__24000, Україна, Вінницька обл., місто Могилів-Подільський, **проспект Героїв**, будинок, 104[а]_____

Одиниця виміру: грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	x
за міжнародними стандартами фінансової звітності	

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на _31 грудня 2023_ р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	1427420	1425686
первісна вартість	1001	1443963	1442297
накопичена амортизація	1002	16543	16611
Незавершені капітальні інвестиції	1005	879138	908440
Основні засоби	1010	5634107	5363137
первісна вартість	1011	12408127	12430507
знос	1012	6774020	7067370
Інвестиційна нерухомість	1015		

Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	6074	1993
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	13063	15029
Відстрочені податкові активи	1045	27913	26618
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	**7987715**	**7740903**
II. Оборотні активи Запаси	1100	91408	112230
Готова продукція, товари			191
Поточні біологічні активи	1110	20	19
Векселя		4172	4172
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	391319	182132
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	119421	141077
з доходів		1226	6021
з бюджетом	1135	122717	2030
з внутрішніх розрахунків		4137	4137
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	129587	163155
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	636169	668417
Витрати майбутніх періодів	1170	3032	2265
Інші оборотні активи	1190	3832	6202
Усього за розділом II	1195	**1507040**	**1291857**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	**9494755**	**9032760**
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	556521	556521
Капітал у дооцінках	1405	1828132	1827959

Додатковий капітал	1410	2384985	2373682
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	398307	741701
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	**5167945**	**5499863**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	744	
Довгострокові кредити банків	1510	2011580	2193319
Інші довгострокові зобов'язання	1515	757240	351223
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525	4	4
Усього за розділом II	**1595**	**2769568**	**2544546**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	958529	313137
товари, роботи, послуги	1615	77710	83789
розрахунками з бюджетом	1620	725	72538
зі страхування	1621	4107	4073
розрахунками зі страхування, з авансів	1625	19713	40083
розрахунками з оплати праці	1630	12432	13219
з розрахунків		4143	4143
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665	438612	407405
Інші поточні зобов'язання	1690	41271	49964
Усього за розділом III	1695	**1557242**	**988351**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**		
Баланс	1900	**9494755**	**9032760**

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	01	01	23
за ЄДРПОУ	36003741		

Підприємство _____ТОВ НВГ «Техновін» _____

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за __рік_____ 2023_ р.

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2515943	1577343
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	946748	904776
Валовий: прибуток	2090	1569195	672567
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	256312	205812
Адміністративні витрати	2130	54167	50075
Витрати на збут	2150	1400	1843
Інші операційні витрати	2180	97642	161464
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1672298	664997
збиток	2195	( )	( )
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	21004	6682
Інші доходи	2240	287611	32730
Фінансові витрати	2250	401042	301503
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )
Інші витрати	2270	721275	540854
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	858596	
збиток	2295	( )	(137948

			)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(162136)	11130
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	696460	
збиток	2355	( )	(126818)

ІІ. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	696460	(126818)

ІІІ. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	147972	111022
Витрати на оплату праці	2505	324470	303518
Відрахування на соціальні заходи	2510	118753	111007
Амортизація	2515	314467	358783
Інші операційні витрати	2520	181585	227055

Разом	2550	1087247	1111385

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	01	01	24
Підприємство ТОВ НВГ «Техновін»	за ЄДРПОУ	36003741		
Територія	за КОАТУУ	0500000000		
Організаційно-правова форма господарювання тов	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності 28.99 Виробництво інших машин і устатк спеці призначення, н.в.і.у.	за КВЕД	28.99		

Середня кількість працівників[1] 119

Адреса, телефон 24000, Україна, Вінницька обл., місто Могилів-Подільський, **проспект Героїв**, будинок, 104[а]

Одиниця виміру: грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	x
за міжнародними стандартами фінансової звітності	

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2024 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	1425686	1149198
первісна вартість	1001	1442297	1468243
накопичена амортизація	1002	16611	19045
Незавершені капітальні інвестиції	1005	908440	958060
Основні засоби	1010	5363137	5114808
первісна вартість	1011	12430507	12469863
знос	1012	7067370	7355055
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	1993	1993

Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	15029	17071
Відстрочені податкові активи	1045	26618	51307
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	**7740903**	**7592437**
II. Оборотні активи Запаси	1100	112230	154635
Готова продукція, товари		191	29
Поточні біологічні активи	1110	19	28
Векселя		4172	4172
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	182132	277481
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	141077	38108
з доходів		6021	6983
з бюджетом	1135	2030	100196
з внутрішніх розрахунків		4137	4137
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	163155	327577
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	668417	617800
Витрати майбутніх періодів	1170	2265	205
Інші оборотні активи	1190	6202	11976
Усього за розділом II	1195	**1291857**	**1543297**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	**9032760**	**9135734**
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	556521	556521
Капітал у дооцінках	1405	1827959	1695347
Додатковий капітал	1410	2373682	2504049
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	741701	1045383
Неоплачений капітал	1425		

Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	**5499863**	**5801300**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510	2193319	1832495
Інші довгострокові зобов'язання	1515	351223	250189
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525	4	4
Усього за розділом II	**1595**	**2544546**	**2082688**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	313137	366229
товари, роботи, послуги	1615	83789	114155
розрахунками з бюджетом	1620	72538	273852
зі страхування	1621	4073	2752
розрахунками зі страхування, з авансів	1625	40083	27215
розрахунками з оплати праці	1630	13219	18654
з розрахунків		4143	4143
Поточні забезпечення	1660		20463
Доходи майбутніх періодів	1665	407405	376527
Інші поточні зобов'язання	1690	49964	47756
Усього за розділом III	1695	**988351**	**1251746**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**		
Баланс	1900	**9032760**	**9135734**

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	01	01	24
за ЄДРПОУ	36003741		

Підприємство ТОВ НВГ «Техновін»

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за рік 2024 р.

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3352792	2515943
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1094049	946748
Валовий: прибуток	2090	2258743	1569195
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	175381	256312
Адміністративні витрати	2130	66095	54167
Витрати на збут	2150	1805	1400
Інші операційні витрати	2180	228203	97642
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	2138021	1672298
збиток	2195	( )	( )
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	1034	21004
Інші доходи	2240	86539	287611
Фінансові витрати	2250	388803	401042
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )
Інші витрати	2270	140052	721275

Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	1696739	858596
збиток	2295	( )	( )
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(310808)	(162136)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1385931	696460
збиток	2355	( )	( )

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1385931	696460

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	228594	147972
Витрати на оплату праці	2505	423343	324470
Відрахування на соціальні заходи	2510	93470	118753

Амортизація	2515	309259	314467
Інші операційні витрати	2520	329980	181585
Разом	2550	1384644	1087247

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Головний бухгалтер